

„Telegram“ turinio integracija į pagrindinės žiniasklaidos naujienų srautą

Darius Remeika

Vytauto Didžiojo universitetas

darius.remeika@vdu.lt

<https://orcid.org/0009-0008-7209-8904>

<https://ror.org/04y7eh037>

Santrauka. Šiame straipsnyje nagrinėjamas nemoderuojamos platformos „Telegram“ vaidmuo Lietuvos visuomeninio transliuotojo LRT naujienų portalo informacijos apie karą sklaidoje per pirmuosius du Rusijos platus masto invazijos į Ukrainą mėnesius. Tyrimo tikslas – įvertinti kontraversiškos viešosios erdvės „Telegram“ turinio integravimą į pagrindinės žiniasklaidos naujienų srautą ir nustatyti redakcinius sprendimus, šaltinio ir turinio pasirinkimo bei kontekstualizavimo aspektus. Atlikta kokybinė ir kiekybinė turinio analizė parodė, kad „Telegram“ tapo svarbiu autentiškos piliečių žiniasklaidos iš įvykio vietos šaltiniu, tačiau LRT redakciniai pasirinkimai, renkant informacijos šaltinius, buvo gana saugūs, orientuoti į oficialius šalies valdžios atstovus, pagrindinės žiniasklaidos ar patikimumo simboliu pažymėtus kanalus, taip dalį atsakomybės už informacijos objektyvumą perkeltant pirminiams „Telegram“ šaltiniams. Turinio analizė atskleidė, kad be šaltinių iš Ukrainos buvo integruojami ir Rusijos kanalai, taip perteikiant abipusę karo perspektyvą, kurios aktualumas didėjo kartu su karo nusikaltimų ar nuostolių atskleidimu. Taip pat tyrimas parodė, kad episteminę vertę kuriantis emocionalus piliečių–žurnalistų audiovizualinis turinys su necenzūrine kalba buvo integruojamas į naujienų srautą netaikant jokių ribojimų, nors tokio turinio srautas nuosekliai mažėjo.

Pagrindiniai žodžiai: kontekstualizavimas; naujienų gamyba; nemoderuojama platforma; Telegram.

Integration of *Telegram* Content into the Mainstream Media News Flow

Abstract. This article examines the role of the unmoderated platform *Telegram* in the dissemination of war-related information on the Lithuanian Public Broadcasting Service – LRT news portal during the first two months of Russia’s full-scale invasion of Ukraine. The aim of the research is to assess how frequently some content from Telegram – which is often considered an unsafe public space – was integrated into the mainstream media news flow, and to identify the journalistic and editorial decisions regarding the source and content selection as well as contextualization. A qualitative-quantitative content analysis shows that *Telegram* became an important source of authentic citizen media from the scene. However, LRT’s editorial choices in selecting information sources were cautious, primarily oriented toward official government representatives, mainstream media, or channels marked with the symbols of credibility, thereby partially transferring the responsibility for information objectivity onto the primary sources. The content analysis also revealed that, alongside sources from Ukraine, Russian channels were integrated as well, thus presenting a dual perspective on the war – which is a perspective that gained relevance as war crimes and losses were exposed. Additionally, the study found that emotionally charged citizen-journalist audiovisual content, often containing uncensored language and contributing epistemic value, was integrated into the news flow without restrictions, although its use consistently declined over time.

Keywords: contextualisation; news production; unmoderated platform; *Telegram*.

Received: 2025-09-06. Accepted: 2026-08-12.

Copyright © 2026 Darius Remeika. Published by Vilnius University Press. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Licence, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Išvadas

Sveikatos krizė, aplinkos keliami pavojai ir karo grėsmė yra bet kuriam žmogui stiprias emocines reakcijas sukelianti bei neapibrėžtumą didinanti situacija (Piko, 2002; Schmid ir kt., 2024). Jos metu, siekiant išsiaiškinti, kaip tinkamiausiai reaguoti į susidariusią padėtį, kinta informacijos rinkimas bei dėl vartotojų turinio pasidalinimų išauga viraliskumas (Dargani Nobari ir kt., 2021). Informacijos vartojimu kuriama kolektyvinė prasmė (angl. *collective sensemaking*) (Weick, 1995) skatina visuotinai priimtina reakciją į grėsmę ir sustiprina žinojimo būseną. Tokiomis aplinkybėmis pastebimas teigiamas socialinės žiniasklaidos ir socialinių tinklų poveikis, siekiant greitai ir plačiai išplatinti informaciją, aktualią ekstremalių situacijų metu (Conrado ir kt., 2016).

Komunikacinės technologijos, prieinamos kariam ir civiliams, padarė Rusijos–Ukrainos karą efektyviausiai dokumentinį turinį galinčiu įamžinti karu istorijoje (Farbman, 2023; Nazaruk, 2022). Nemoderuojama platforma „Telegram“ nuo pat Rusijos plataus masto invazijos į Ukrainą pradžios tapo skaitmeniniu karo naujienų sklaidos tinklu (Hbur, 2022). Šia erdve naudojasi tiek piliečiai, tiek valdžios atstovai (Prokopenko, 2022), įskaitant prezidentą Volodymyrą Zelenskį. Dauguma Ukrainos miestų ir gyvenviečių bei jų valdžios atstovų turi savo „Telegram“ kanalus, kuriuose platinami oro pavojaus įspėjimai, slėptuvių vietos ir kita aktuali apsisaugojimo informacija (Horska ir kt., 2023). Piliečiai ir valdžios atstovai, įgalinti „Telegram“ greitos informacijos sklaidos, gali priimti saugesnius sprendimus, remdamiesi realaus laiko informacija, o vartotojų sukurtas turinys gali užkardyti klaidinančią informaciją ir formuoti faktais grįstą supratimą apie konfliktą (Dwi Astuti ir kt., 2022). Dėl šių priežasčių platforma tapo pirmaujančia Ukrainos skaitmeninės žiniasklaidos aplinkoje, nepaisant to, kad vartotojai naujienas pateikia neprofesionaliai (Steblyna, 2024).

„Telegram“ – tai daugiabriaunė informacinė aplinka, apimanti tiek žiniasklaidos, tiek viešojo ir privataus sektorių ryšio su gyventojais palaikymo, valdymo ir daugelį kitų episteminių procesų. 2022 m. kovo 1 d. duomenimis Lietuvoje „Telegram“ vartojimas išaugo 9 kartus, lyginant su tų pačių metų sausio 1 d. (Bitė, 2022), kas išryškina vartotojų poreikį gauti greitą ir autentišką informaciją iš karo veiksmų vietų. Toks turinys taip pat tapo aktualus, kuriant pagrindinės žiniasklaidos naujienas.

Tyrimai parodė, kad žiniasklaidos naujienų kūrėjai, priskiriami pagrindinei ir alternatyviai žiniasklaidai, perima vieni kitų taikomas praktikas (Rauch, 2016), o pilietinė žurnalistika, įgyvendinama spontaniškais paprastų žmonių veiksmais, jiems atsidūrus neeiliniuose įvykiuose ir jaučiant pareigą tapti naujienų pranešėjais (Allan ir Thorsen, 2009), jau yra tapusi pagrindinės žiniasklaidos dalimi. Tokiais pavyzdžiais gali būti JAV transliuotojo CNN funkcija „iReport“ (Kperogi, 2013) ar Jungtinės Karalystės visuomeninio transliuotojo BBC vartotojų kuriamas turinys bei piliečių parengtos informacijos publikavimas (Allan ir Thorsen, 2009). Šią integraciją skatina vartotojų susidomėjimas, redaktorių palaikymas ir korporatyvinis noras sumažinti sąnaudas (Kenix, 2015). Tačiau tokio turinio integravimas reikalauja kritiško turinio ir šaltinių, galinčių turėti savų interesų, vertinimo.

Socialinių medijų turinio integravimas į pagrindinę žiniasklaidą nėra naujas reiškinys, tačiau socialinės žiniasklaidos platformų moderavimo politika sukuria papildomus iššūkius, kuomet žurnalistas ar redaktorius turi priimti šaltinio atrankos ir turinio vertintojo vaidmenį bei atsakomybę už informacijos objektyvumą. Šie iššūkiai dar labiau išryškėja, kuomet naujienos atkeliauja iš anonimiškumą užtikrinančios erdvės, tokios kaip „Telegram“. Istorškai šioje platformoje prieglobstį rado „paraščių“ bendruomenės, marginalizuotos grupės, alternatyvūs balsai ir periferiniai veikėjai, nevengiantys manipuluoti informacija, skleisti dezinformaciją ar skatinti neapykantą (Herasimenka ir kt., 2022; Lyakhovenko, 2022; Oleinik, 2024; Schulze ir kt., 2022; Walther ir McCoy, 2021). Todėl keliamas klausimas: kaip pagrindinė žiniasklaida integruoja nemoderuojamos platformos „Telegram“ turinį į naujienų srautą ir kokias redakcines praktikas taiko valdydama su tokiu turiniu susijusias informacines rizikas? Siekiant atsakyti į keliamą tyrimo klausimą, šiame straipsnyje apžvelgiama dviprasmiškai vertinama nemoderuojama skaitmeninė platforma „Telegram“, kuri, viena vertus, dėl savo anonimiškumo užtikrinimo ir laisvo žodžio sklaidos suteikia prieglobstį marginaliems ir radikaliems asmenims, o, kita vertus, įgalina atstumtus ir viešojoje sferoje negirdimus balsus bei reikšmingai prisideda prie gyventojams svarbios informacijos sklaidos karo metu.

Šiame straipsnyje remiamasi prielaida, kad „Telegram“ turinys patenka į pagrindinės žiniasklaidos naujienų srautą. Hibridinėje žiniasklaidos ekosistemoje (Chadwick, 2013, 2017) piliečių, institucijų ir kitų veikėjų kuriamas turinys tampa potencialia naujienų gamybos žaliava, kurią profesionali žiniasklaida atrenka, tikrina ir kontekstualizuoja. Todėl „Telegram“ šiame tyrime analizuojama ne tik kaip nemoderuojama platforma, bet ir kaip naujienų ekosistemos dalis. Straipsnyje laikomasi požiūrio, kad žurnalistų ir redaktorių atliekama šaltinių atranka, turinio kontekstualizavimas bei papildomų šaltinių naudojimas gali būti suprantami kaip antrinis moderavimo procesas, perkeliantis dalį turinio kontrolės iš platformos į pagrindinės žiniasklaidos redakciją. Tokia teorinė prieiga laidžia analizuoti, kaip nemoderuojamos platformos turinys transformuojamas į profesionalios žiniasklaidos naujienas.

Straipsnyje pateikiama naujienų, kuriose buvo integruota informacija iš nemoderuojamos skaitmeninės platformos „Telegram“, turinio analizė. Šiuo darbu siekta užpildyti karo naujienų gamybos tyrimų trūkumą: nustatyti naujienų gamybos aspektus, vertinant informacijos šaltinius, integruojamo turinio formą, naujienų kontekstualizavimą bei priimtą turinio moderavimo vaidmenį ir atsakomybę. Taigi, tyrimas papildoma turimas žinias apie žiniasklaidos ekosistemos dalyvių – žurnalistų ir redaktorių – daromus sprendimus, siekiant informuoti vartotojus karo temomis padidėjusio geopolitinio neapibrėžtumo ir nesaugumo sąlygomis. Šiam tyrimui naujumo ir aktualumo suteikia iki šiol netyrinėtas nemoderuojamos skaitmeninės platformos turinio integravimas į pagrindinės žiniasklaidos naujienų srautą, kuomet naujienų šaltinis ir turinys pasirenkamas iš informaciniais trikdžiams (angl. *information disorders*) palankios aplinkos.

Tyrimui pasirinkti Lietuvos visuomeninio transliuotojo (angl. *public broadcasting service*) LRT naujienų portalo pranešimai, paskelbti per pirmuosius du 2022 m. vasario 24 d. prasidėjusios Rusijos plataus masto invazijos į Ukrainą mėnesius. Straipsnio pra-

džioje apžvelgiama nemoderuojama skaitmeninė platforma „Telegram“ ir jos vaidmuo šiandieninėje informacinėje ekosistemoje, karo naujienų ir piliečių žiniasklaidos svarba bei redakciniai naujienų gamybos pasirinkimai. Toliau pristatoma tyrimo metodologija, tyrimo rezultatai, o straipsnio pabaigoje pateikiamos gautos išvados.

(Ne)moderuojama skaitmeninė platforma „Telegram“

Alternatyvios skaitmeninės platformos, tokios kaip „Telegram“, „Parler“, „Bitchute“, „Gab“ ir „Gettr“, save pristato kaip nemoderuojamus „žodžio laisvės“ centrus. Veglis (2014) apibrėžia moderavimą kaip „metodą, kai žiniasklaidos svetainės administratorius pasirenka atrinkti įrašus, kurie yra nesusiję, nešvankūs, neteisėti arba įžeidžiantys, atskiriant juos nuo naudingų ar informatyvių įrašų“ (p. 142). Moderavimo tikslas yra nustatyti ir įgyvendinti pagrindines diskusijų taisykles (Gibson, 2019), o jo funkcijos apima galimybę tikrinti, keisti ir ištrinti turinį arba uždrausti vartotojų prieigą (Matias, 2016). Pavyzdžiui, „YouTube“ kanalui pritaikius automatizuotus moderavimo sprendimus, 900 kanalų, pranešančių apie Sirijos konfliktą, buvo greitai pašalinti dėl ekstremistinio turinio sklaidos (Banchik, 2021).

Buckley ir Schafer (2022) tyrimas parodė, kad ryškiausias skirtumas tarp moderuojamų ir nemoderuojamų platformų yra reakcija į neapykantos kalbą. Paprastai pagrindinės moderuojamos platformos ją įvardija kaip nusikalstamą, tuo metu alternatyvių platformų politikoje nėra nuostatų šiuo klausimu (Buckley ir Schafer, 2022). Moderavimo politika turi įtakos vartotojų savicenzūrai ir kalbos vartojimui (Gibson, 2019), o reguliuojama kalba yra signalas vartotojams apie platformos ideologinį aspektą. Tyrimai rodo, kad turinio moderavimo politika daro didelę įtaką diskusijų tonui ir temoms internetinėje erdvėje (Buckley ir Schafer, 2022). Turinio moderavimo sprendimai priklauso nuo platformos politikos, pačio turinio bei auditorijos, o moderavimas atliekamas automatizuotai, žmogaus arba mišriuoju būdu (Veglis, 2014). Automatizuotas moderavimas gali būti taikomas atsižvelgiant į žmogiškąsias išlaidas, kuomet nėra kito etiško būdo tai padaryti, net jei tai daroma prastai (Gillespie, 2020). Tuo metu žmogaus atliekamas turinio moderavimas yra pavojingas jo psichinei gerovei ir sveikatai (Steiger ir kt., 2021; Spence ir kt., 2023).

„Telegram“, 2025 m. kovo mėn. peržengusi vieno milijardo aktyvių vartotojų skaičių, yra prieštaringai vertinama 2013 m. brolių Pavelo ir Nikalojaus Durovų sukurta momentinių pranešimų platforma, leidžianti šifruotą tarpasmeninį, su grupe ar viešą komunikavimą kanalais su neribotu prenumeratorių skaičiumi. Jos augantį populiarumą lemia deklaruojamas anonimiškumas, saugumas ir žodžio laisvė bei griežtesnė kitų platformų moderavimo politika (Bykov ir kt., 2021; Urman ir kt., 2021; Wijermars, 2022; Zhong ir kt., 2024). Žemą „Telegram“ prieigos slenkstį atspindi registracijos metu atliekamas „privatumo politikos“ patvirtinimas, kuriame pažymima, kad „sutinki nenaudoti paslaugos siekiant siųsti brukalą (angl. *spam*) ar apgaudinėti vartotojus, skelbti neteisėtą pornografinį turinį viešai matomuose „Telegram“ kanaluose, botuose ir pan.“ (Telegram).

Platforma traukia vartotojus, vengiančius valdžios kontrolės (Bykov ir kt., 2021; Wijermars, 2022), taip sudarydama palankias sąlygas atskirų viešųjų erdvių kūrimuisi.

Simon ir kolegos (2023), remdamiesi Habermasu (1996), Benkleriu (2006) bei Brunsu ir Highfieldu (2015), konceptualizavo silpno moderavimo „Telegram“ erdvę kaip „Telegramsfērą“, pabrėždami viešųjų erdvių fragmentaciją. Atsainus „Telegram“ moderavimas buvo išnaudojamas ekstremistinių grupių, tokių kaip ISIS, verbavimo, propagandos sklaidos, radikalizavimosi ir veiksmų planavimo bei koordinavimo tikslams (Criezis, 2020; Shehabat ir kt., 2017; Walther ir McCoy, 2021). Platformoje saviraiškos erdvę atrado radikaliosios dešinės vartotojai (Bovet ir Grindrod, 2022; Curley ir kt., 2022; Scheffler ir kt., 2021; Schulze ir kt., 2022), kurių dalis už griežtesnių moderavimo taisyklių pažeidimus buvo pašalinami iš kitų socialinių medijų platformų (Rogers, 2020; Walther ir McCoy, 2021; Zhong ir kt., 2024). „Laisvo žodžio“ sąlygomis „Telegram“ kanaluose netrūkdomai plinta dezinformacija (Herasimenka ir kt., 2022; Lyakhovenko, 2022), sąmokslų teorijos (la Morgia ir kt., 2021; Peeters ir Willaert, 2022; Walther ir McCoy, 2021), neapykantos kurstymas ir raginimas smurtauti (Oleinik, 2024; Schulze ir kt., 2022).

Tačiau „Telegram“ nėra tik politinio paribio grupių viešojoje erdvėje (Bovet ir Grindrod, 2022; Urman ir kt., 2021). Platformoje vyksta naujienų sklaida, informacijos paieška, įsitraukusių vartotojų diskusijos. Steblyna (2024) tyrimas atskleidžia, kad „Telegram“ kanalai taip pat skelbia patikimą informaciją, kuomet šaltiniai tiek profesionalioje, tiek mėgėjiškoje žiniasklaidoje dažniausiai sutampa. Anonimiškumas įgalina opozicinius balsus autoritarinėse sistemose (Bykov ir kt., 2021; Slobozhan ir kt., 2023; Urman ir kt., 2020; 2021; Wijermars ir Lokot, 2022) ar iššūkį hegemoninei žiniasklaidai metančias alternatyvias idėjas (Al-Rawi, 2022; Lou ir kt., 2021; Venâncio ir kt., 2024). Pagrindinė žiniasklaida, siekdama pasiekti platesnę auditoriją, nevengia platinti naujienas „Telegram“ kanaluose (Akbari ir Gabdulhakov, 2019). Pavyzdžiui, 2025 m. kovo mėn. duomenimis, Lietuvoje visuomeninis transliuotojas LRT turi kanalą rusų kalba su 905 sekėjais, o naujienų portalas „Delfi“ – 18 933 sekėjus kanale rusų kalba bei 150 ir 94 sekėjus dviejuose lietuviškuose kanaluose. Tokiu būdu Lietuvos žiniasklaida siekia komunikuoti su rusakalbe auditorija.

Skirtingai nei daugelis kitų socialinių platformų, „Telegram“ Rusijos karo prieš Ukrainą metu tapo ne tik alternatyvios komunikacijos erdve, bet ir vienu svarbiausių operatyvios informacijos šaltinių, kuriame informaciją skleidė valstybės institucijos, profesionalios žiniasklaidos priemonės, karo korespondentai, piliečiai ir kiti konflikto dalyviai. Platformos techninės galimybės, ribotas turinio moderavimas ir greitas informacijos sklaidos mechanizmas sudarė prielaidas jai tapti reikšminga karo informacinės aplinkos dalimi. Todėl šiame straipsnyje „Telegram“ analizuojama ne tik kaip nemoderuojama platforma, bet ir kaip svarbus pagrindinės žiniasklaidos naujienų šaltinis, kurio turinio integravimo procesas tampa tyrimo objektu.

Nors mokslinėje literatūroje plačiai nagrinėjamas „Telegram“ vaidmuo dezinformacijos sklaidoje (Herasimenka ir kt., 2023; Lyakhovenko, 2022), ekstremistinės komunikacijos ir radikalizacijos procesuose (Walther ir McCoy, 2021; Schulze ir kt., 2022; Oleinik, 2024), alternatyvios komunikacijos ir naujienų vartojimo praktikose (Al-Rawi, 2022; Lou ir kt., 2021), taip pat karo komunikacijos bei karo naratyvų formavimo kontekste (Ptaszek ir kt., 2024; Steblyna, 2024; Jiang, 2024), gerokai mažiau dėmesio skiriama tam, kaip šioje platformoje publikuojamas turinys tampa pagrindinės žiniasklaidos naujienų dalimi.

Esami tyrimai daugiausia analizuoja platformoje cirkuliuojantį turinį, vartotojų elgseną ar komunikacijos procesus, tačiau nenagrinėja, kokiais principais pagrindinės žiniasklaidos redakcijos atsirenka, integruoja ir kontekstualizuoja nemoderuojamos platformos turinį. Šis straipsnis siekia prisidėti prie šios tyrimų krypties, analizuodamas „Telegram“ turinio integravimą į Lietuvos visuomeninio transliuotojo LRT naujienų srautą, ypatingą dėmesį skiriant redakciniams šaltinių atrankos, turinio pasirinkimo ir kontekstualizavimo sprendimams.

Piliečių karo žurnalistika ir jos integravimas į pagrindinę žiniasklaidą

Didžiosios skaitmeninės kompanijos, neturinčios profesionalios žurnalistikos tradicijų ar redaktorių atsakomybės, reikšmingai pakeitė politinę komunikaciją, sukurdamos vieną didžiausių iššūkių sveikai viešajai erdvei. Skaitmenizacija paveikė palyginti stabilų XX a. žurnalistikos lauką, įleisdama naujus veikėjus, ateinančius iš už tradicinio žurnalistikos lauko ribų, besimančius veiklos, istoriškai priskiriamos žurnalistų profesijai (Hermida ir Young, 2019). Kuomet informacijos publikavimas nebepriklauso nuo žurnalistinio profesionalumo, riba tarp skirtingų žiniasklaidos priemonių vis labiau nyksta (Kenix, 2011; Rauch, 2016). Šiame straipsnyje pagrindinė žiniasklaida suprantama kaip instituciškai organizuota, profesionaliosios žurnalistikos principais veikianti ir plačią auditoriją pasiekianti žiniasklaida, užimanti dominuojančią padėtį naujienų ekosistemoje ir dalyvaujanti formuojant viešąją dienotvarkę. Ji remiasi profesionalių žurnalistų darbu, nusistovėjusiomis redakcinėmis procedūromis ir profesiniais standartais bei palaiko struktūrinius ryšius su pagrindinėmis visuomenės institucijomis (Kenix, 2011; Robinson, 2020). Neprofesionalių žurnalistų, dar vadinamų piliečių-žurnalistų, turinys vis dažniau įžengia į pagrindinės žiniasklaidos „teritoriją“ (Eldridge, 2019), o skaitmeninės platformos reikšmingai perima naujienų „vartininkų“ funkcijas (Starr, 2020). Socialinių medijų platformos reikšmingai sumažino alternatyvių naujienų šaltinių patekimo į viešąją sferą barjerą (Zannettou ir kt., 2017). Lewandowsky ir kt. (2020) teigia, kad „uždaros internetinės erdvės gali veikti kaip laboratorijos, kuriose kuriami ekstremistiniai naratyvai, vėliau patenkantys į pagrindinę žiniasklaidą“ (p. 6). Tačiau pažymėtina, kad tamsiosios viešosios erdvės taip pat suteikia galimybę atstumtiems ir marginalizuotiems balsams dalyvauti diskusijoje (Lewandowsky ir kt., 2020; Zeng ir Schäfer, 2021) ar mesti iššūkį pagrindinės žiniasklaidos hegemonijai (Harcup, 2005; Holt ir kt., 2019). Kita vertus, pagrindinė žiniasklaida stengiasi išsiskirti, naudodama alternatyvios žiniasklaidos strategijas, kad išliktų aktuali ir „artima“ auditorijai (Stepat ir kt., 2023).

Žiniasklaida, nušviesdama karo įvykius, reikšmingai formuoja gyventojų požiūrį (Gilboa ir kt., 2016; Hayes ir Guardino, 2010), gali turėti pasekmių politikos formuotojams (Wolfsfeld, 2004), o jos šališkumas gali daryti įtaką naujienų turiniui (Alitavoli, 2020) ar perkonstruoti dominuojančius naratyvus ir jų interpretacijas (Baden ir Tananboim-Weinblatt, 2018). Pavyzdžiui, Ptaszek ir kolegų (2024) tyrimas atskleidė, kad Rusijos naujienų agentūrų konstruojami naratyvai „Telegram“ kanaluose atitinka oficialias valstybės žinutes, neatsižvelgiant į realius įvykius. Tuo metu Ukrainos naujienų žiniasklaida greitai

reaguoja į įvykius ir naratyvus konstruoja jų pagrindus (Ptaszek ir kt., 2024). Išryškėja skirtinga komunikacinės politikos praktika, kurioje ne mažiau svarbus aspektas yra vartotojų pasirinkimai. Pažymėtina, kad žiniasklaidos pasirinkimą lemia ne tik išankstinės nuostatos, bet ir kontekstiniai faktoriai (Giddens, 1995). Vienas tokių – vyriausybės informacijos apie karo eigą ribojimo politika, kuri dar labiau aktualizuoja anonimiškumo ir šaltinio saugumo poreikius, turinčius įtakos pasirenkant informacijos šaltinį. To pavyzdys – „Telegram“ vartotojų skaičiaus augimas Rusijoje nuo 42 proc. 2021 m. iki 55 proc. 2022 m., kuomet buvo uždraustos Vakarų platformos. Tuo metu Ukrainoje vartotojų skaičius išaugo nuo 31,6 iki 39 proc. (Ptaszek ir kt., 2024).

Merrin (2019) Rusijos–Ukrainos karą pavadino „dalyvaujamuoju karu“, „kuriame tinklinės technologijos ir viešos internetinės platformos leidžia bet kam, esančiam ar nesančiam konflikto zonoje, dalyvauti informaciniame kare, pasakoti savo istoriją, atskleisti įvykius, siūlyti paramą ir prisidėti prie propagandos arba ją demaskuoti“ (p. 195–196). Toks dalyvavimas neapsiriboja tik pilietinės žurnalistikos turinio sklaida socialinių medijų platformose. Konflikto zonose, dėl darbo saugumo ir įvykių neprognozuotumo, žurnalistinis darbas tampa ribotas, o kartais neįmanomas. Tuomet piliečių žiniasklaidos turinys, kuris gali būti ir pačių karių užfiksuota informacija, keliauja į pagrindinės žiniasklaidos naujienas (Merrin, 2019), kurių redakcinė politika ir rėminimo strategija turi poveikį visuomenės nuomonei (Pantti, 2019). Įvykių epicentre atsidūręs asmuo, mobiliuoju telefonu užfiksavęs įvykį ir įkėlęs turinį į skaitmeninę platformą, gali akimirksniu pasiekti viralškumą (Dargani Nobari ir kt., 2021; Hoskins ir O’Loughlin, 2015). Toks turinys taip pat yra aktualus ir pagrindinei žiniasklaidai, todėl ji yra motyvuota integruoti „Telegram“ turinį, kad patrauktų visuomenės dėmesį (Ptaszek ir kt., 2024), palaikytų naujienų viralškumo potencialą (Dargani Nobari ir kt., 2021) ir atlieptų ambientinių (angl. *ambient*) naujienų poreikį (Hermilda, 2010; Hargreaves, 2003). Karo naujienų objektyvumą reikšmingai sustiprina dėl informacijos perdavimo greičio „Telegram“ kanalais platinama atvirų šaltinių žvalgybinė informacija (angl. *open source intelligence*, *OSINT*) (Horska ir kt., 2023). Atvirų šaltinių tyrimų metu surinkta piliečių–žurnalistų informacija gali paskatinti oficialius tyrimus ar baudžiamąjį persekiojimą (Aronson, 2018; Hiatt, 2016).

Karo pateikimas žiniasklaidoje priklauso nuo žiniasklaidos organizacijos ryšių su konflikto šalimis (Dimitrova ir kt., 2005; Seib, 2004), žiniasklaidos politikos, prioritetų (Adegbola, Gearhart ir Cho, 2022; Jiang, 2024), savireguliacijos (Ibrahim ir kt., 2025) ir žurnalistų aktyvumo (Nygren, 2018). Lietuvoje, dėl istorinių ir geopolitinių priežasčių, Rusijos karas prieš bet kurią šalį sulaukia ypač didelio naujienų vartotojų dėmesio. Autentiškos piliečių–žurnalistų istorijos iš konflikto vietos pasiekia naujienų žiniasklaidą be profesionalių žurnalistų įsikišimo. Viena vertus, piliečių žiniasklaida ardo profesionaliosios žiniasklaidos tradicijas, kita vertus, jos įtaka viešajai nuomonei ir informuotai visuomenei tampa vis reikšmingesnė. Todėl piliečių ir profesionali žiniasklaida egzistuoja „hibridinėje“ sistemoje (Chadwik, 2013; 2017), kurioje turinio moderavimo ar savireguliacijos funkcija gali tekti visiems, naujienų gamyboje dalyvaujantiems veikėjams. Tačiau tai nebūtinai užtikrina, kad vartotojus pasieks normatyvinių žurnalistikos filtrų patikrintas turinys.

„Telegram“ turinio integravimas į naujienų žiniasklaidą kelia tam tikras rizikas. Visų pirma, už anonimiškumo besislapstantys šaltiniai gali būti suinteresuoti klaidinančios informacijos sklaida (Herasimenka ir kt., 2022; Vasoughi ir kt., 2018), todėl žurnalistui ar redaktoriui tenka papildoma funkcija užirsti kelią dezinformacijai. Be to, platformoje patalpintas turinys gali būti neišsamus, neturėti pakankamai informacijos, leidžiančios vienareikšmiškai suprasti naujieną, todėl naujienos konteksto perteikimo ir rėminimo darbas paliekamas turinį integruojančiam žurnalistui ar redaktoriui (Hermida, 2010). Galiausiai, realiu laiku aktualaus „Telegram“ turinio pavertimas pagrindinės žiniasklaidos naujiena gali pareikalauti laiko, kuris konkurencingoje naujienų erdvėje neretai tampa prioritetu turinio kokybės sąskaita (Jiang, 2024).

Tyrimo metodologija

Tyrimo tikslas – įvertinti, kaip nemoderuojamos skaitmeninės platformos „Telegram“ turinys, nušviečiantis pirmuosius plataus masto Rusijos invazijos į Ukrainą mėnesius, buvo integruojamas į pagrindinės žiniasklaidos naujienų srautą. Tyrimui pasirinktas laikotarpis apima intensyviausią karo etapą, pasižymėjusį dideliu informacijos neapibrėžtumu, sparčia naujienų kaita ir itin aktyviu „Telegram“ naudojimu, siekiant skleisti operatyvią informaciją. Šis laikotarpis leidžia analizuoti pirminius pagrindinės žiniasklaidos redakcinius sprendimus, integruojant nemoderuojamos platformos turinį į naujienų srautą, bei stebėti šių sprendimų kaitą pirmosiomis karo savaitėmis. Tyrimu siekiama nustatyti, kokius „Telegram“ šaltinius rinkosi žurnalistai ar redaktoriai, kokio formato turinys buvo aktualiausias, kaip tokiame turiniui suteikiamas kontekstas, bei įvertinti, kaip nemoderuojamas „Telegram“ turinys, tapęs redakcinių pasirinkimų objektu (Gillespie, 2018), papildė karo naujienų gamybą. Kadangi naujausi moksliniai tyrimai apie Rusijos–Ukrainos karo nušvietimą dėmesį teikia rėminimo analizei pasitelkiant automatizuotus mašininio mokymosi įrankius (Jiang, 2024), šiam tyrimui atlikti pasirinktas mišrus kokybinis–kiekybinis metodas, grįstas rankiniu duomenų kodavimu ir interpretacinėmis sistemomis bei kiekybiniu kategorijų įvertinimu ir koreliacijų nustatymu.

Tyrimo kategorijos suformuotos remiantis teorinėje straipsnio dalyje aptariamais naujienų gamybos, turinio moderavimo, piliečių žurnalistikos ir karo komunikacijos aspektais. Šaltinių kategorijos pasirinktos siekiant įvertinti, kokie „Telegram“ kanalų tipai tampa pagrindinės žiniasklaidos informacijos šaltiniais, o kontekstualizavimo kategorijos – identifikuoti redakcinius sprendimus, kuriais platformoje publikuojamas turinys papildomas, aiškinamas ir pritaikomas profesionalios žiniasklaidos naujienų formatui. Turinio analizės metodas pasirinktas dėl jo tinkamumo nagrinėti tekstuose esančius struktūrinius ir semantinius aspektus (Kripperndorff, 2018; Neuendorf, 2017).

Tyrimo tikslui pasiekti pasirinkta analizuoti Lietuvos visuomeninio transliuotojo (angl. *public broadcasting service, PBS*) LRT naujienų portalo turinys. Naujienų straipsnių atranka vykdėta pasinaudojant LRT tinklalapyje esančia paieškos funkcija, naudojant raktažodį „Telegram“. Turinio filtravimas pagal pasirinktą raktažodį buvo svarbus duomenų rinkimo tikslumui, nes leido atmesti nesusijusį turinį. Tyrimui atrinkti straipsniai,

kuriuose tiesiogiai naudojamas „Telegram“ turinys ar pateikiama nuoroda į platformos turinį (pvz., „kaip skelbiama „Telegram“ kanale...“). Tyrimo laikotarpis – pirmi du mėnesiai nuo Rusijos plataus masto invazijos į Ukrainą pradžios, t. y. 2022 m. vasario 24 d.–2022 m. balandžio 23 d. Iš viso atrinktos 894 naujienos ($n = 894$).

Pažymėtina, kad LRT, skelbdamas naujienas iš Ukrainos, dažnai naudojo vieno nuolat atnaujinamo straipsnio formatą, kuris dažniausiai taikomas informuojant apie sporto varžybas, stengiantis papildyti straipsnį naujienomis esamuoju laiku. Kiekvienas straipsnis buvo nuosekliai analizuojamas, rankiniu būdu atliekama turinio analizė, o kiekvienai kategorijai priskiriama binarė reikšmė – *yra* turinyje arba *nėra*. Toks kodavimas leido kiekybiškai įvertinti kategorijas naujienų sraute, identifikuoti „Telegram“ turinio integravimo aspektus, sietinus su informacijos kontekstualizavimu, bei redakcinius pasirinkimus šiame procese. Taigi, tyrimas leido fiksuoti momentinę „realybę“ – „Telegram“ turinio integraciją viešajame LRT diskurse, analizuojamo naujienų gamybos reiškinių sudėtingumą bei redakcinius LRT pasirinkimus.

Duomenų analizė atlikta taikant mišrų kokybinio ir kiekybinio aiškinimo metodą. Pirmiausia, kiekybiškai įvertintas kiekvienos kategorijos pasikartojimo dažnis, o vėliau – interpretuojamas kiekvienos kategorijos buvimas ar nebuvimas straipsnyje, kategorijų tarpusavio koreliacija (*Spearmano koeficientas*) platesniame diskurse, siekiant identifikuoti kategorijų priklausomybę bei žurnalistinio darbo sistematiškumą, integruojant „Telegram“ turinį. Duomenų analizei naudota „RStudio“ programa, kurios komandų kūrimui ir statistinių duomenų vizualizacijai panaudotas „GPT-4o“.

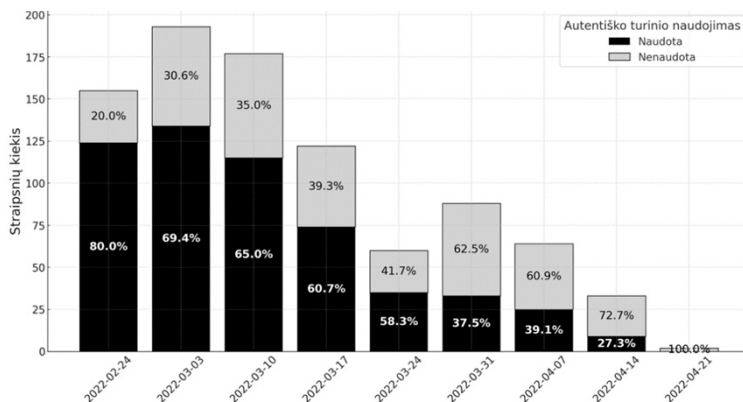
Kaip galimas tyrimo trūkumas pažymėtina subjektyvumo rizika, kylanti dėl rankinio kodavimo, nors ir buvo siekta užtikrinti nuoseklumą, taikant aiškius kategorijų apibrėžimus. Taip pat tyrimas nevertina žurnalistų ar redaktorių motyvacijos bei auditorijos interpretacijų, reakcijos ar žiniasklaidos pasirinkimo motyvų, kas gali būti tolimesnių tyrimų objektu.

Tyrimo rezultatai

Lietuvos visuomeninio transliuotojo LRT naujienų portale į naujienų paieškos laukelį įvedus raktažodį „Telegram“, buvo identifikuotos 894 naujienos ($n = 894$) atskirų straipsnių ar atnaujinamų straipsnių formatais. Šaltinio ir turinio analizės metu identifikuotos dvi kategorijų grupės: *Šaltinių kategorijų grupė* ir *Naujienų kontekstualizavimo kategorijų grupė* (žr. 1 lentelė). *Šaltinių kategorijų grupėje* nustatyta vienuolika kategorijų, kuriose „Telegram“ kanalai naudojami kaip šaltiniai LRT naujienų gamyboje, apimančių „Telegram“ kanalų administratorius ir turinio formatus. Pažymėtina, kad tiriamuoju laikotarpiu 549 kartus (61.4 proc.) autentiškas „Telegram“ turinys buvo integruojamas į LRT naujienas, o likusiose naujienose buvo pateikiamos nuorodos į „Telegram“ kaip naujienos šaltinį be turinio perkėlimo (pvz., „<...> savo Telegram kanale paskelbė <...>“).

1-oje diagramoje pateiktas savaitinis autentiško „Telegram“ turinio integravimas į LRT naujienas bei nuorodų į „Telegram“, kaip naujienų šaltinį, statistika. Atkreiptinas dėmesys, kad pirmos plataus Rusijos masto invazijos į Ukrainą savaitės metu (nuo 2022 m. vasario

24 d. iki 2022 m. kovo 3 d.) LRT į naujienų srautą perkėlė daugiausia (80 proc.) „Telegram“ autentiško turinio. Toliau perkeliama turinio naudojimas palaipsniui mažėjo, pvz., aštuntą savaitę pasiekiant tik 27.3 proc. Taip pat atkreiptinas dėmesys į nuoseklų „Telegram“ kaip karo naujienų šaltinio mažėjimą, kurio laikiną padidėjimą lėmė reikšmingi įvykiai (masinės žudynės Buchoje ir Irpinėje – šešta savaitė; rusų karo laivo „Moskva“ nuskandinimas – septinta savaitė). Aukų skaičius koreliuoja su žiniasklaidos pranešimų skaičiumi (Ibrahim ir kt., 2025). Tai atspindi karo intensyvumą ir gali padėti suprasti karo dinamiką ar naujienų naujumo efektą (Engelmann ir kt., 2021). Jiang (2024) atliktas „Reuters“ ir „Xinhua“ naujienų apie Rusijos–Ukrainos karą tyrimas parodė dviejų mėnesių naujienų intensyvumą nuo plataus masto Rusijos invazijos į Ukrainą pradžios.

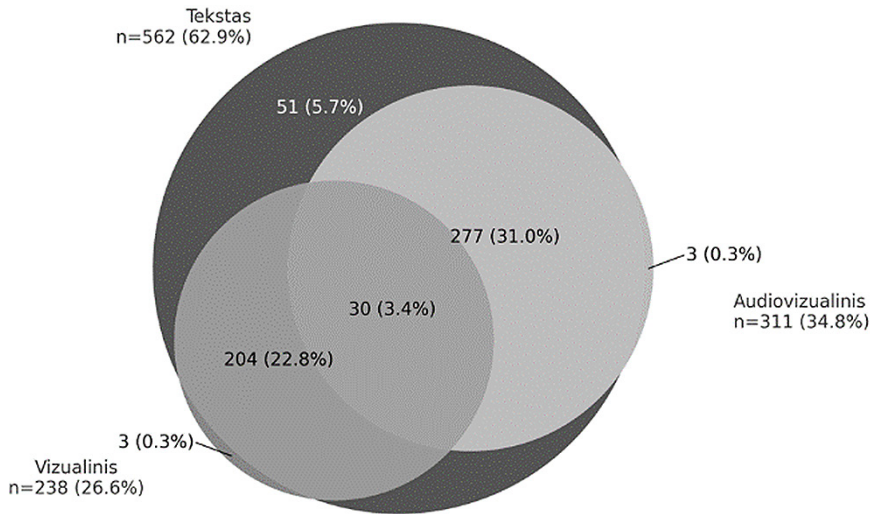
1 diagrama. „Telegram“ autentiško turinio panaudojimas LRT naujienose, savaitinis pasiskirstymas (sudaryta autoriaus)

„Telegram“ turinio naudojimo mažėjimo tendencija leidžia manyti, kad karo pradžioje platforma atliko operatyvios informacijos šaltinio funkciją, kuri ilgainiui silpnėjo. Pirmosiomis invazijos savaitėmis profesionalios žiniasklaidos galimybės greitai pasiekti konflikto vietas buvo ribotos, todėl piliečių ir vietos institucijų skelbiamas turinys tapo svarbiu pirminės informacijos šaltiniu. Vėliau, stabilizuojantis oficialios komunikacijos kanalais ir didėjant profesionalios žurnalistikos galimybėms rinkti informaciją, priklausomybė nuo autentiško „Telegram“ turinio mažėjo. Tai rodo, kad platformos reikšmė naujienų gamyboje yra glaudžiai susijusi su krizės intensyvumu ir alternatyvių informacijos šaltinių prieinamumu.

„Telegram“ turinio formatai

Į LRT naujienas perkeliamas „Telegram“ turinys yra skirtingų formatų: audiovizualinis, vizualinis ir tekstinis. Reikšminga dalis formatų buvo mišrūs, kuomet audiovizualinis ($\rho = 0.54$) arba vizualinis ($\rho = 0.44$) turinys apjungiamas su tekstiniu pranešimu (žr. 2 diagrama). Toks mišrus formatų naudojimas naujienoms suteikia išsamumo, kuomet tekstiniu pranešimu galima paaiškinti, papildyti ar įrėminti audiovizualinį ar vizualinį

turinį. Pažymėtina, kad audiovizualinis turinys, kuomet įvykis užfiksuojamas išmaniojo telefono pagalba, buvo dominuojanti piliečių-žurnalistų kuriamo turinio forma ($\rho = 0.58$).

2 diagrama. „Telegram“ turinio formatai, naudoti LRT naujienose (Venno diagrama, sudaryta autoriaus)

Audiovizualinio turinio dominavimas rodo, kad karo pradžioje didžiausią informacinę vertę turėjo ne tekstinis pranešimas, o tiesioginis įvykio vizualinis liudijimas. Vaizdo įrašai ir nuotraukos ne tik perteikė informaciją apie įvykį, bet ir veikė kaip jo autentiškumo įrodymas, todėl jų integravimas į pagrindinės žiniasklaidos naujienas galėjo mažinti auditorijos neapibrėžtumą bei didinti pasitikėjimą perteikiama informacija. Kartu mišrus tekstinio ir audiovizualinio turinio naudojimas rodo redakcines pastangas suderinti autentišką įvykio liudijimą su profesionaliai parengtu naujienos kontekstu.

Tyrimo kategorijos bei jų tarpusavio koreliacija

Tyrimo metu identifikuotos dvi kategorijų grupės ir dvidešimt trys kategorijos jose. 1-oje lentelėje pateiktas kategorijų pasiskirstymas atskleidžia nuoseklią redakcinių pasirinkimų struktūrą, kuri leidžia identifikuoti prioritetinius „Telegram“ turinio integravimo kriterijus. Didžiausią dalį sudaro kategorijos, susijusios su įvykio aprašymu (90.4%) ir vietos identifikavimu (86.8%), tuo tarpu alternatyvios pozicijos (10.7%), raginimai veikti (6.8%) ar nekontekstualizuotas turinys (2.3%) sudaro tik nedidelę visų publikacijų dalį. Tokia kategorijų struktūra leidžia manyti, kad „Telegram“ buvo naudojama pirmiausia kaip operatyvios faktinės informacijos šaltinis, o ne kaip savarankiška naujienų kūrimo ar interpretavimo priemonė. Tai rodo nuoseklias redakcines pastangas išlaikyti profesionaliai žurnalistikai būdingus informacijos atrankos ir pateikimo principus dirbant su nemoderuojamos platformos turiniu.

1 lentelė. Tyrimo kategorijos, jų apibrėžimas, pasikartojimų skaičius ir procentinė reikšmė (sudaryta autoriaus)

Grupė	Kategorija	Apibrėžimas	Kiekis	Proc.
Šaltinių kategorijų grupė	Autentiškas „Telegram“ turinys	Naujienoje naudojamas „Telegram“ turinys jį integruojant į pranešimą	549	61.4 %
	Panaudoti kiti šaltiniai	Naujienos gamyboje panaudoti papildomi šaltiniai	715	80.0 %
	Šaltiniai su patikimumo ženklu	„Telegram“ kanalai su patikimumo ženklu	410	45.9 %
	UKR valdžia ar institucijos	Ukrainos oficiali valdžia ar valstybės institucijos	428	47.9 %
	UKR piliečiai-žurnalistai	Asmenys, sukūrę „Telegram“ turinį (įvykio vietoje užfiksavę aplinkybes)	177	19.8 %
	UKR kiti	Kiti „Telegram“ kanalai Ukrainoje, nepatenkantys į valžios / institucijų ar piliečių-žurnalistų kategoriją	127	14.2 %
	RUS / BLR valdžia ar institucijos	Rusijos ar Baltarusijos valdžios ar valstybių institucijų „Telegram“ kanalai	46	5.1 %
	RUS / BLR kiti	Kiti Rusijos ar Baltarusijos „Telegram“ kanalai	17	1.9 %
	Audiovizualinis	Audiovizualinis „Telegram“ turinys (vaizdo įrašas)	311	34.8 %
	Vizualinis	Vizualinis „Telegram“ turinys (paveikslėlis, žemėlapis, nuotrauka)	238	26.6 %
	Tekstas	Tekstinis „Telegram“ turinys	562	62.9 %
Naujų kontekstualizavimo kategorijų grupė	Alternatyvi pozicija	Pranešime pateikiama kitos pusės argumentai, paaiškinimai, pozicija	96	10.7 %
	Priežastingumas	Pranešime pateikiami priežastiniai įvykio ar situacijos ryšiai	319	35.7 %
	Ateities perspektyva	Pranešime pateikiama galima ateities įvykių ar pasekmių perspektyva	165	18.5 %
	Vieta	Pranešime įvardijama įvykio vieta	776	86.8 %
	Laikas	Pranešime pateikiama įvykio data ar laikas	349	39.0 %
	Aprašomas veiksmas	Pranešime pateikiama informacija apie įvykį, atsako į klausimą „kas įvyko?“	808	90.4 %
	Raginitis veikti	Pranešime pateikiamas raginimas skaitytojams imtis kokių nors veiksmų	61	6.8 %
	Papildoma informacija	Pranešime pateikiama papildoma informacija, tiesiogiai nesusijusi su naujienoje pateikiamu įvykiu ar situacija	186	20.8 %
	Kopijuojamas autentiškas tekstas	Kopijuojamas ir naujienos pranešime integruojamas autentiškas „Telegram“ tekstas	201	22.5 %
	Citata	Pranešime naudojamos citatos iš „Telegram“ kanalų turinio	349	39.0 %
	Nekontekstualizuota	Į naujų pranešimą integruotas „Telegram“ turinys nėra kontekstualizuojamas	21	2.3 %
	Necenzūrinė kalba	Naujų pranešime perpublikuojama necenzūrinė kalba, skelbiama „Telegram“ turinyje	51	5.7 %

2 lentelė. Šaltinio ir turinio kategorijų koreliacija, ρ (Spearmano koreliacija, sudaryta autokoreliacija)

Autentiškas "Telegram" turinys -	-0.17	0.62	-0.38	0.38	0.17	-0.27	-0.14	0.64	0.56	0.47	0.92	-0.21	-0.25	-0.21	0.03	-0.12	-0.06	0.01	-0.14	0.40	-0.48	0.12	0.19	
Panaudoti kiti šaltiniai	-0.17		-0.14	-0.02	0.00	-0.09	0.16	0.11	-0.08	-0.08	-0.11	-0.21	0.16	0.16	0.02	-0.01	0.09	0.00	-0.02	0.23	-0.16	0.10	0.00	0.01
Šaltiniai su patikimumo ženklu	0.62	-0.14		-0.16	0.20	0.29	-0.19	-0.10	0.37	0.33	0.28	0.60	-0.17	-0.18	-0.13	-0.01	-0.04	-0.02	0.00	-0.16	0.33	-0.37	0.06	0.08
UKR valdžia / institucijos	-0.38	-0.02	-0.16		-0.36	-0.38	-0.21	-0.13	-0.60	-0.29	-0.15	-0.33	-0.22	0.21	0.14	0.02	0.11	0.09	0.11	-0.01	-0.16	0.44	-0.15	-0.17
UKR piliečiai - žurnalistai	0.38	0.00	0.20	-0.36		-0.19	-0.12	-0.07	0.38	0.58	-0.07	0.35	-0.14	-0.23	-0.19	0.13	0.01	0.00	-0.03	-0.01	0.14	-0.29	0.03	0.46
UKR kiti	-0.17	-0.09	0.29	-0.38	-0.19		-0.09	-0.03	0.27	-0.08	0.21	0.15	-0.05	-0.11	-0.09	-0.07	-0.12	-0.07	-0.06	-0.09	0.16	-0.24	0.13	-0.09
RUS/BLR valdžia / institucijos	-0.27	0.16	-0.19	-0.21	-0.12	-0.09		0.23	-0.18	-0.14	-0.14	-0.28	0.64	0.14	0.14	-0.03	0.11	0.04	-0.02	0.13	-0.13	0.18	-0.04	-0.06
RUS/BLR kiti	-0.14	0.11	-0.10	-0.13	-0.07	-0.03	0.23		-0.10	-0.07	-0.08	-0.13	0.37	0.03	0.00	-0.02	0.02	0.02	-0.04	0.11	-0.04	0.02	-0.02	-0.03
Žiniasklaida	0.64	-0.08	0.37	-0.60	0.38	0.27	-0.18	-0.10		0.44	0.26	0.60	-0.13	-0.27	-0.21	0.06	-0.12	-0.06	-0.05	-0.09	0.27	-0.47	0.09	0.19
Audiovizualinis	0.56	-0.08	0.33	-0.29	0.58	-0.08	-0.14	-0.07	0.44		-0.28	0.54	-0.15	-0.22	-0.11	0.09	-0.04	-0.02	0.07	-0.07	0.14	-0.26	0.01	0.32
Vizualinis	0.47	-0.11	0.28	-0.15	-0.07	0.21	-0.14	-0.08	0.26	-0.28		0.44	-0.08	-0.05	-0.14	0.01	-0.08	-0.02	-0.05	-0.05	0.29	-0.24	0.11	-0.06
Tekstas	0.92	-0.21	0.60	-0.33	0.35	0.15	-0.28	-0.13	0.60	0.54	0.44		-0.23	-0.26	-0.19	0.05	-0.12	-0.05	0.03	-0.15	0.39	-0.45	0.10	0.18
Alternatyvi pozicija	-0.21	0.16	-0.17	-0.22	-0.14	-0.05	0.64	0.37	-0.13	-0.15	-0.08	-0.23		0.14	0.13	-0.10	0.08	0.04	-0.01	0.14	-0.13	0.14	-0.05	-0.07
Priežastingumas	-0.25	0.16	-0.18	0.21	-0.23	-0.11	0.14	0.03	-0.27	-0.22	-0.05	-0.26	0.14		0.13	0.02	0.12	0.05	0.02	0.18	-0.12	0.36	-0.12	-0.07
Ateities perspektyva	-0.21	0.02	-0.13	0.14	-0.19	-0.09	0.14	0.00	-0.21	-0.11	-0.14	-0.19	0.13	0.13		-0.07	0.12	-0.08	0.20	0.11	-0.14	0.27	-0.05	-0.12
Vieta	-0.03	-0.01	-0.01	0.02	0.13	-0.07	-0.03	-0.02	0.06	0.09	0.01	0.05	-0.10	0.02	-0.07		0.10	0.25	-0.03	-0.01	0.01	-0.03	-0.27	0.07
Laikas	-0.12	0.09	-0.04	0.11	0.01	-0.12	0.11	0.02	-0.12	-0.04	-0.08	-0.12	0.08	0.12	0.12	0.10		0.11	0.03	0.12	-0.04	0.14	-0.09	-0.01
Aprašomas veiksmas	-0.06	0.00	-0.02	0.09	0.00	-0.07	0.04	0.02	-0.06	-0.02	-0.02	-0.05	0.04	0.05	-0.08	0.25	0.11		0.00	-0.04	0.06	0.04	-0.43	-0.02
Raginimas veikti	-0.01	-0.02	0.00	0.11	-0.03	-0.06	-0.02	-0.04	-0.05	0.07	-0.05	0.03	-0.01	0.02	0.20	-0.03	0.03	0.00		-0.05	-0.08	0.16	-0.04	-0.01
Papildoma informacija	-0.14	0.23	-0.16	-0.01	-0.01	-0.09	0.13	0.11	-0.09	-0.07	-0.05	-0.15	0.14	0.18	0.11	-0.01	0.12	-0.04	-0.05		-0.18	0.14	-0.01	0.00
Nukopijuotas autentiškas tekstas	0.40	-0.16	0.33	-0.16	0.14	0.16	-0.13	-0.04	0.27	0.14	0.29	0.39	-0.13	-0.12	-0.14	0.01	-0.04	0.06	-0.08	-0.18		-0.28	-0.08	0.03
Citata	-0.48	0.10	-0.37	0.44	-0.29	-0.24	0.18	0.02	-0.47	-0.26	-0.24	-0.45	0.14	0.36	0.27	-0.03	0.14	0.04	0.16	0.14	-0.28		-0.12	-0.13
Nekontekstualizuota	0.12	0.00	0.06	-0.15	0.03	0.13	-0.04	-0.02	0.09	0.01	0.11	0.10	-0.05	-0.12	-0.05	-0.27	-0.09	-0.43	-0.04	-0.01	-0.08	-0.12		-0.01
Necenzūrinė kalba	0.19	0.01	0.08	-0.17	0.46	-0.09	-0.06	-0.03	0.19	0.32	-0.06	0.18	-0.07	-0.07	-0.12	0.07	-0.01	-0.02	-0.01	0.00	0.03	-0.13	-0.01	
Autentiškas "Telegram" turinys -																								
Panaudoti kiti šaltiniai																								
Šaltiniai su patikimumo ženklu																								
UKR valdžia / institucijos																								
UKR piliečiai - žurnalistai																								
UKR kiti																								
RUS/BLR valdžia / institucijos																								
RUS/BLR kiti																								
Žiniasklaida																								
Audiovizualinis																								
Vizualinis																								
Tekstas																								
Alternatyvi pozicija																								
Priežastingumas																								
Ateities perspektyva																								
Vieta																								
Laikas																								
Aprašomas veiksmas																								
Raginimas veikti																								
Papildoma informacija																								
Nukopijuotas autentiškas tekstas																								
Citata																								
Nekontekstualizuota																								
Necenzūrinė kalba -																								

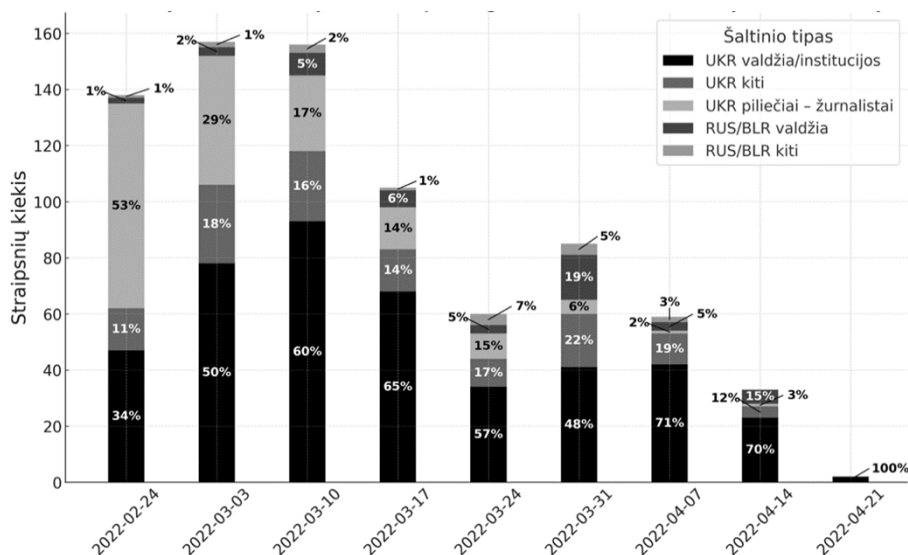
Koreliacijų analizė (žr. 2 lentelė) leidžia pažvelgti į „Telegram“ turinio integravimą ne kaip į pavienių redakcinių sprendimų visumą, bet kaip į nuoseklią naujienų gamybos praktiką. Nustatyti statistiniai ryšiai rodo, kad atskiri redakciniai sprendimai nėra atsitiktiniai – šaltinių pasirinkimas, citavimas, papildomų informacijos šaltinių naudojimas ir kontekstualizavimo elementai sudaro tarpusavyje susijusią sistemą. Tai leidžia teigti, kad „Telegram“ turinio integravimas vyksta laikantis gana nuoseklių redakcinių principų, kurie mažina nemoderuojamos platformos informacijos naudojimo rizikas ir padeda išlaikyti profesionalios žurnalistikos standartus.

„Telegram“ šaltinių kategorijos

Žvelgiant į „Telegram“ panaudojimą naujienose pagal šaltinio šalį, išryškėja keletas skirtingų kategorijų (žr. 3 diagrama), kurių pasiskirstymo pokytis atspindi redakcinius pasirinkimus. Pirmiausia, pažymėtinas Ukrainos piliečių-žurnalistų turinio aktualumas

pirmąją plataus masto invazijos savaitę, sudaręs 53.0 proc. viso „Telegram“ turinio, integruoto į LRT naujienų portalo srautą, kuris palaipsniui mažėjo, užleisdamas vietą oficialios Ukrainos valdžios atstovų bei institucijų „Telegram“ turiniui. Reikšmingas Ukrainos valdžios kaip šaltinių naudojimas LRT naujienų gamyboje išliko visą tiriamąjį laikotarpį.

Taip pat atkreiptinas dėmesys į Rusijos ir Baltarusijos „Telegram“ kanalų kaip šaltinių naudojimą naujienų gamyboje, kuris dažniau pastebimas nuo trečios tiriamojo laikotarpio savaitės. Pažymėtina, kad intensyviausias Lietuvoje priešiškomis įvardintų šalių šaltinių naudojimas pasiektas Ukrainos Bučos ir Irpinės masinių žudynių viešinimo laikotarpiu (2022 m. balandžio mėn. pirmoji savaitė, 19.0 proc.). Tai rodo, kad emociškai sunkiausiu pirmųjų dienų laikotarpiu fokusuojamasi į užpultos šalies (aukos) šaltinius, o emociškai „sunkiose“ naujienose (masinės žudynės ar strateginiai nuostoliai) LRT redakcinis pasirinkimas buvo parodyti priešiškos pusės alternatyvią poziciją ($\rho = 0.64$).

3 diagrama. Ukrainos, Rusijos ir Baltarusijos „Telegram“ šaltinių naudojimas LRT naujienose (sudaryta autoriaus)

Šaltinių pasirinkimo dinamika leidžia daryti prielaidą, kad redakciniai sprendimai buvo glaudžiai susiję su konflikto eiga. Pirmosiomis karo savaitėmis dominavęs piliečių kuriamas turinys atspindėjo poreikį operatyviai perteikti informaciją iš įvykio vietos, tuo tarpu vėliau didėjantis oficialių institucijų vaidmuo rodo perėjimą prie labiau institucionalizuotos karo komunikacijos. Rusijos ir Baltarusijos oficialių kanalų naudojimas reikšmingų karo įvykių metu leidžia manyti, kad redakcija siekė pateikti ne tik konflikto eigą, bet ir oficialią kitos konflikto pusės poziciją, taip išplėsdama naujienos kontekstą.

Naujienų kontekstualizavimas

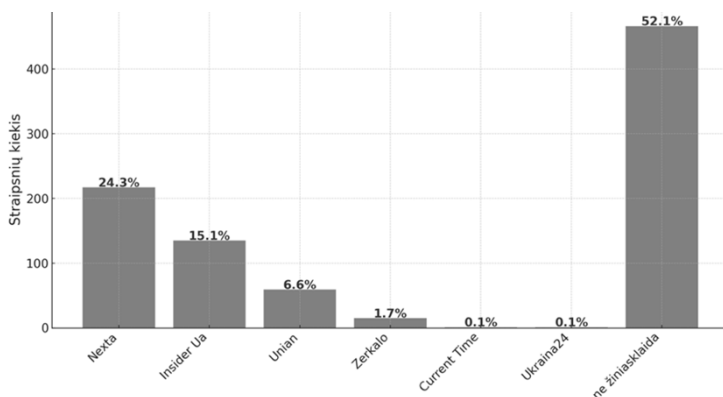
Naujienų kontekstualizavimo kategorijų grupėje pateikta dvylika kategorijų (žr. 1 lentelė), kurios nustatytos turinio analizės metu, analizuojant kiekvieną naujieną rankiniu būdu. Kategorijos atskleidžia „Telegram“ turinio integravimo į LRT naujienas aspektus ir atsako į klausimą: kaip „Telegram“ kanaluose publikuojama skirtingų šaltinių informacija yra pateikiama LRT naujienose? Tyrimas atskleidžia LRT redakcinius pasirinkimus, o taip pat ir moderavimo vaidmens aspektus (Veglis, 2014), perkeliant nemoderuojamos platformos turinį į naujienas ir jį kontekstualizuojant. Kontekstualizavimas apėmė informacijos paaiškinimą, papildymą ar naujienos rėminimą, suteikiant integruotam „Telegram“ turiniui interpretacines perspektyvas, o naujienai vientisumo ir suprantamumo.

Tyrimas atskleidė, kad dažniausias pasirinkimas papildant autentišką „Telegram“ turinį yra veiksmo aprašymas (90.4 proc.), kuriame atsakant į klausimą „kas įvyko?“, įvardijami įvykio dalyviai (kas?) ir konkretus veiksmas (ką darė? arba, kas įvyko?), papildant įvykio vietos įvardijimu (86.8 proc.). Atkreiptinas dėmesys, kad naujienose kur kas rečiau buvo pateikiama konkreti įvykio data ir laikas (39.0 proc.) bei su įvykiu sietinos priežastys (35.7 proc.). Šie duomenys rodo, kad LRT redakcinius pasirinkimus kontekstualizuojant turinį labiau lemia žinoma ir iš dalies paprastesnė informacija, lyginant su sudėtingesne, priežastinius ryšius atskleidžiančia informacija. Priežastinių ryšių komunikacija naujienose dažniau sietina su cituojamu tekstu ($\rho = 0.36$), taip turinio atsakomybę perkeliant pirminiam informacijos šaltiniui.

Kiti „Telegram“ turinio kontekstualizavimo tyrimo rezultatai rodo, kad 18.5 proc. naujienų buvo komunikuojama apie ateities perspektyvą, taip suteikiant skaitytojams ateities įvykių nuspėjamumo jausmą ir sumažinant situacijos neapibrėžtumą (Carleton, 2016; Peat, 2007; Zimbardo ir kt., 2014). Ateities perspektyvos, kaip ir priežastinių ryšių, komunikacija buvo dažniau sietina su cituojamu „Telegram“ turiniu ($\rho = 0.27$), taip galimų spekuliacijų riziką tapatinant su cituojamu šaltiniu. Taip pat naujienose buvo nustatytas raginimas veikti (6.8 proc.), sietinas su parama Ukrainai bei Rusijos pasmerkimu, ir kurio reikšmingiausia koreliacija buvo su ateities perspektyvų kategorija ($\rho = 0.20$). 20.8 proc. naujienų buvo naudojama papildoma informacija, kas rodo redakcines pastangas suteikti naujienoms platesnį įvykio kontekstą. Tai sustiprina koreliacija su kitų šaltinių (ne „Telegram“) panaudojimu naujienų gamyboje ($\rho = 0.23$). Tačiau 22.5 proc. naujienų buvo parengta tiesiogiai perkeliant visą „Telegram“ pranešimo turinį be koregavimo. Tokį redakcinį pasirinkimą būtų galima sieti su keletu priežasčių. Pirmiausia, 45.9 proc. turinio buvo paimta iš patikimumo ženklą (mėlynas simbolis) turinčių „Telegram“ kanalų ($\rho = 0.33$). Bendra autentiškų kanalų ir platformos patikimumo simbolio koreliacija $\rho = 0.62$. Antra, 47.9 proc. naujienų buvo iš profesionalių pagrindinės ar alternatyvios-opozicinės žiniasklaidos (žr. 4 diagrama), jau tapatinamos su patikima žiniasklaida, kanalų ($\rho = 0.27$). Šie „Telegram“ kanalai taip pat linkę turėti platformos patikimumo standartą ($\rho = 0.37$). Trečia, LRT naujienų gamyboje 47.9 proc. „Telegram“ kanalų priklausė Ukrainos valstybės vadovams, oficialiems valdžios atstovams ar institucijoms. Todėl gana aukštas citavimo rodiklis (39.0 proc., $\rho = 0.44$) parodo siekį išlaikyti pirminių šaltinių autentišką įvykių

ir situacijos pateikimą. Atkreiptinas dėmesys, kad tik 2.3 proc. „Telegram“ turinio buvo visai nekontekstualizuojama, tokiu būdu pateikiant jį kaip „savime suprantamą“.

Naujienų kontekstualizavimo praktikos rodo, kad „Telegram“ turinio integravimas neapsiribojo vien pirminės informacijos perkėlimu į naujienų portalą. Papildomos informacijos pateikimas, prieštasių ryšių aiškinimas, kitų informacijos šaltinių naudojimas ir citavimas leidžia teigti, kad redakcija siekė sumažinti galimas turinio interpretavimo rizikas ir pritaikyti platformoje publikuojamą informaciją profesionalios žurnalistikos standartams. Tai rodo, kad kontekstualizavimas tampa ne tik informacijos papildymo, bet ir jos patikimumo bei suprantamumo užtikrinimo priemone.

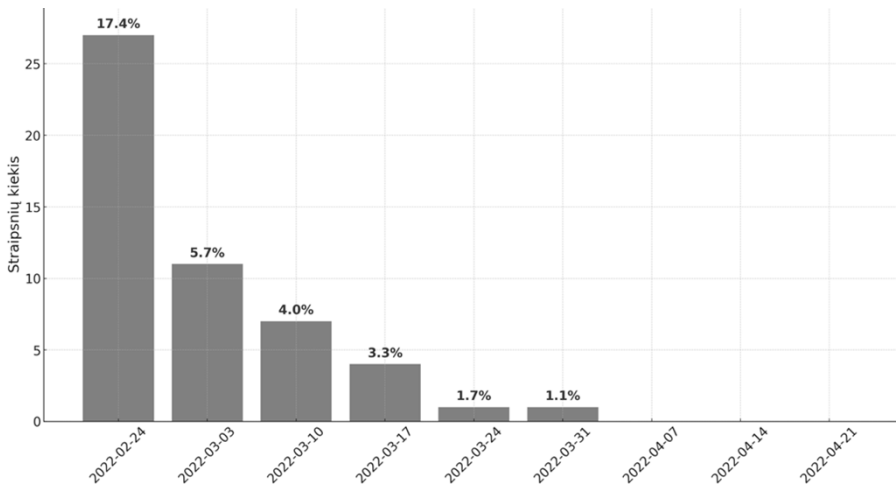
4 diagrama. **Pagrindinės ir alternatyvios-opozicinės žiniasklaidos „Telegram“ kanalai LRT naujienose** (sudaryta autoriaus)

Reikšmingas profesionalios žiniasklaidos „Telegram“ kanalų naudojimas rodo, kad redakciniai sprendimai buvo orientuoti ne į pačią platformą, bet į joje veikiančių informacijos šaltinių patikimumą. Tai leidžia manyti, kad „Telegram“ šiame procese veikė kaip alternatyvus informacijos sklaidos kanalas, o ne kaip savarankiškas informacijos patikimumo kriterijus. Todėl svarbiausiu atrankos veiksniu išliko ne platforma, bet joje publikuojančio šaltinio institucinis ar profesinis patikimumas.

Necenzūrinė kalba

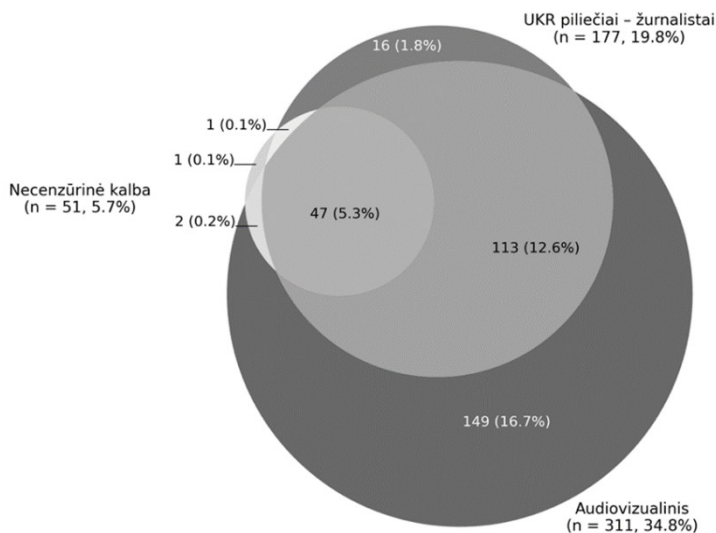
Tyrimo metu nustatyta, kad 5.7 proc. LRT naujienų buvo komunikuojama necenzūrinė kalba – slaviškos kilmės keiksmažodžiai, perteikiantys įvykio liudytojų autentiškas emocines reakcijas. Pažymėtina, kad LRT naujienų su necenzūrine kalba pasiekiamumas nebuvo ribojamas perspėjant skaitytoją apie žalą nepilnamečiams (N-18). Tačiau tokio turinio kiekiai nuosekliai mažėjo (žr. 5 diagrama), o nuo septintos savaitės visai išnyko. 94.1 proc. „Telegram“ naujienų su necenzūrine kalba sietini su piliečių-žurnalistų kuriamu turiniu ($\rho = 0.46$), o 96.1 proc. sudarė audiovizualinis turinys ($\rho = 0.32$) (žr. 6 diagrama).

Necenzūrinės kalbos vartojimo etiškumo „devalvacija“ visuomenėje (Bednarek, 2008; Pantti, 2010; Bednarek ir Caple, 2012) taip pat buvo pastebima socialinėse medijose išplitus audiovizualiniam, o vėliau ir verbaliniam, turiniui, kuriame Ukrainos Karinių jūrų pajėgų flotilės atstovas, komunikuodamas radijo stotimi nepaklūsta Rusijos Juodosios jūros laivyno flagmano „Moskva“ reikalavimams, atsakydamas necenzūrine kalba (rus. „Русский военный корабль, иди на хуй“ – liet. „Rusų karo laive, eik velniop“). Ši frazė skirtingomis formomis buvo publikuojama viešose vietose, ją skelbti savo socialinių medijų platformose nevengė žymūs visuomenės veikėjai: politikai, kultūros, mokslo ar sporto atstovai. Taigi, necenzūrinių žodžių neribota sklaida LRT portalų naujienose iš esmės atspindėjo vyraujančią visuomenės poreikį emocinei kalbai, kuri, pasak Bednarek (2008), taip pat kuria naujienų episteminę vertę. Pažymėtina, kad emocinių elementų buvimas ukrainiečių žiniasklaidoje buvo svarbus veiksnys ir 2014–2015 m. Rusijos–Ukrainos konflikto nušviečiančiuose pranešimuose (Roman ir kt., 2017).

5 diagrama. Necenzūrinė kalba „Telegram“ turinyje, perkeltame į LRT naujienas, pagal savaites (sudaryta autoriaus)

Necenzūrinės kalbos vartojimo dinamika leidžia manyti, kad redakciniai sprendimai buvo jautrūs tiek karo komunikacijos kontekstui, tiek auditorijos lūkesčiams. Pirmosiomis invazijos savaitėmis necenzūrinė kalba buvo neatsiejama nuo autentiškų emocinių reakcijų perteikimo, todėl jos integravimas galėjo būti suvokiamas kaip papildomas įvykio autentiškumo požymis. Vėliau nuoseklus tokio turinio mažėjimas rodo ne tik mažėjančią emocinį intensyvumą naujienose, bet ir grįžimą prie labiau nusistovėjusių profesionalios žurnalistikos kalbos ir turinio pateikimo praktikų.

6 diagrama. **Ukrainos piliečių-žurnalistų audiovizualinis turinys su necenzūrine kalba LRT naujienose** (Venno diagrama, sudaryta autoriaus)

Išvados

Nemoderuojama platforma „Telegram“ tapo reikšminga Ukrainos–Rusijos karo naujienų sklaidos priemone, sudarydama palankias sąlygas greitam autentiškos informacijos perdavimui. Nors anonimiškumą užtikrinančiais „Telegram“ kanalais nevaržomai platinama manipuliuojanti informacija bei dezinformacija, kuri tampa „naujienų“ turiniu alternatyvios ar kraštutinės žiniasklaidos rėmuose, platforma taip pat sėkmingai įgalina piliečių žiniasklaidą, kuri su informacija iš įvykio vietos gali reikšmingai papildyti pagrindinės žiniasklaidos naujienų turinį. Tokiu būdu dar labiau išryškėja žiniasklaidos politikos, žurnalistų ir redaktorių darbo svarba naujienų atrankoje ir darbotvarkėje. Šio tyrimo rezultatai papildė mokslinius tyrimus apie nemoderuojamų platformų ir pagrindinės žiniasklaidos sąveiką, parodydami, kad „Telegram“ turinio integravimas nėra vien informacijos perkėlimas iš vienos komunikacijos aplinkos į kitą. Empiriniai duomenys leidžia teigti, kad profesionalios žiniasklaidos redakcija šiame procese veikia kaip papildomas atrankos, kontekstualizavimo ir informacijos patikimumo vertinimo lygmuo. Todėl nemoderuojamos platformos turinys į pagrindinės žiniasklaidos naujienų srautą patenka ne tiesiogiai, bet po redakcinės transformacijos, kuri mažina su tokio turinio naudojimu susijusias informacines rizikas.

Tyrimas atskleidė, kad esminiai Lietuvos nacionalinio transliuotojo LRT pasirinkimai naudoti „Telegram“ turinį naujienų gamyboje fokusavosi į šaltinio atranką ir **perkeliamo turinio kontekstualizavimą**. LRT taikomi šaltinio atrankos kriterijai išryškino saugius redakcinius pasirinkimus, tokius kaip: informacijos iš neanoniminių „Telegram“ kanalų

naudojimas; profesionalios žiniasklaidos (tokios kaip „Nexta“, „Unian“, „Insider UA“ ar „Current Time“) naujienų „Telegram“ kanaluose perkėlimas; valstybės valdyje dalyvaujančių asmenų (prezidentas, ministrai, saugumo sistemos atstovai ar regionų lyderiai) sklaidos kanaluose perėmimas; ar su patikimumo ženklu pažymėtų kanalų, kurie dažnai tiesiog retransliavo piliečių-žurnalistų autentišką turinį, panaudojimas. Tokiu būdu dalis viešinamo turinio moderavimo funkcijos ir iš dalies atsakomybės tenka pirminiam „Telegram“ šaltiniui. Taigi, „Telegram“ kanalo kaip šaltinio pasirinkimas LRT naujienose atskleidžia potencialių rizikų, sietinų su dezinformacija ar klaidinančia informacija, mažinimo strategiją – aiškiai identifikuotų ir episteminių autoritetą turinčių „Telegram“ kanalų naudojimą. Tokia redakcinė praktika gali būti interpretuojama kaip siekis aiškiau atriboti pirminio šaltinio informaciją nuo redakcijos pozicijos.

Tyrimo rezultatai leidžia kontekstualizavimą vertinti ne tik kaip papildomą žurnalistinę praktiką, bet ir kaip vieną iš pagrindinių mechanizmų, transformuojančių platformoje publikuojamą informaciją į profesionalios žiniasklaidos naujieną. Empiriniai duomenys rodo, kad LRT daugeliu atvejų „Telegram“ turinį papildė įvykio vietos, veiksmų, priežastinių ryšių, ateities perspektyvų ar kitų informacijos šaltinių pateikimu, o nekontekstualizuoto turinio dalis buvo minimali. Tai leidžia teigti, kad kontekstualizavimas atlieka ne tik aiškinamąją funkciją, bet ir mažina interpretacinį neapibrėžtumą bei sudaro prielaidas nemoderuojamos platformos turinį integruoti laikantis profesionalios žurnalistikos standartų. Kontekstualizavimas apėmė informacijos papildymą, paaiškinimą ar naujienų rėminimą, suteikiant integruotam „Telegram“ turiniui prasmės, o naujienai vientisumo ir suprantamumo. Galima teigti, kad kontekstualizavimu taip pat susiaurinamas galimas turinio interpretacijų kiekis ir tuo pačiu iškreipto ar klaidinančio įvykio supratimas. Todėl redakcinį pasirinkimą kontekstualizuoti autentišką „Telegram“ turinį reikėtų vertinti kaip perkeliama turinio moderavimo procesą, kuris reikalauja papildomų redakcinių pastangų. Pažymėtina, kad LRT redakciniai pasirinkimai komunikuoti su įvykiu susijusius priežastinius ryšius ar ateities perspektyvas buvo vykdomi išlaikant aiškią nuorodą į pirminį šaltinį. Tai paaiškina dažną konkrečių asmenų citavimą ar nuorodų į informacijos šaltinius naujienose pateikimą. Tokiu būdu išvengiama subjektyvumo interpretuojant informaciją, o informacijos patikimumo atsakomybė, vėlgi, iš dalies tenka pirminiam šaltiniui.

Tyrimas taip pat atskleidė su Lietuvoje įvardijama „šalimi agresore“ sietinų „Telegram“ kanalų, kaip šaltinių naujienų gamyboje integravimo į LRT naujienas, aspektus. Pirmiausia, tokių šaltinių panaudojimo dažnumas sietinas su reikšmingais, emociškai paveikiais karo įvykiais – aukų masiškumu ar reikšmingais „šalies agresorės“ nuostoliais. Taip pat pažymėtina, kad tokių šaltinių pasirinkimas reikšmingai papildė kitos pusės pozicijų komunikavimą LRT naujienose. Kaip ir renkant Ukrainos kanalus, iš Rusijos ar Baltarusijos buvo pasirinkti oficialūs šalies atstovai ar institucijos, taip integruojant tik su oficialia šalies pozicija sietiną informaciją „Telegram“ kanaluose. Nors toks LRT redakcinis pasirinkimas ir sudaro sąlygas oficialių šalių propagandos patekimui į Lietuvos viešąją erdvę, tačiau tuo pačiu neleidžia į naujienas patekti su neoficialia kenkėjiška informacija ar nuomone sietinai dezinformacijai ar propagandai.

Tyrimas nustatė neribotą necenzūrinių žodžių komunikavimą autentiškame audiovizualiniame piliečių turinyje iš karo įvykių vietos. Tokio turinio integravimą galima interpretuoti kaip padidėjusią emocijų epistemine vertę pirmosiomis invazijos dienomis, kuris laipsniškai mažėjo iki visiško nebuvimo nuo septintos savaitės. Todėl galima teigti, kad LRT redakciniai pasirinkimai buvo sietini su padidėjusiu auditorijos imlumu necenzūrinei kalbai, taip mažinant moderavimo pastangas ir ignoruojant galimą žalą nepilnamečiams pirmosiomis plataus masto invazijos dienomis. Šį reiškinį būtų galima tirti per vartotojų emocijų raiškos procesus ir krizių komunikacijos perspektyvą.

Tyrimas taip pat papildė diskusiją apie nemoderuojamų platformų vaidmenį parodydamas, kad silpnas platformos moderavimas nereiškia visiško informacijos kontrolės nebuvimo. Tyrimo duomenys rodo, jog pagrindinės žiniasklaidos redakcija, atrinkdama šaltinius, tikrindama informaciją, pasitelkdama papildomus informacijos šaltinius ir kontekstualizuodama platformos turinį, perima dalį funkcijų, kurios moderuojamose platformose paprastai priskiriamos pačiai platformai. Tokiu būdu redakciniai sprendimai tampa papildomu informacijos patikimumo ir viešinamo turinio kokybės užtikrinimo lygmeniu, leidžiančiu integruoti nemoderuojamos platformos turinį į profesionalios žiniasklaidos naujienų srautą.

Būtina pažymėti tyrimo ribotumą: analizė apsiribojo pirmų dviejų mėnesių laikotarpiu, o pasirinkta žiniasklaida apėmė tik nacionalinio transliuotojo LRT naujienų portalą. Pasitelkiant tokią pačią metodologiją būtų galima tirti pagrindinės komercinės bei alternatyvios žiniasklaidos naujienų pranešimus. „Telegram“ yra „triukšminga“ aplinka, kurioje ambientinės naujienos pasirodo nemoderuojamoje sistemoje. Todėl žurnalistų ir redaktorių motyvacija atrenkant ir perkeliant turinį iš nemoderuojamos ir dažnai vartotojams pavojingos aplinkos į pagrindinę žiniasklaidą – moderatorių vaidmuo – reikalauja papildomo tyrimo, kuriame būtų galima identifikuoti naujų metodų ir sistemų kūrimą, padedantį visuomenei tvarkytis su informuotumo srautu ir naujienų cirkuliacija padidėjusio neapibrėžtumo sąlygomis. Tokiomis aplinkybėmis žurnalistai ir redaktoriai išplečia įprastą žurnalistinį turinio atrankos ir redagavimo vaidmenį, papildydami ar sustiprindami jį prasmės kūrėjų funkcija.

Padėka

Šiame tekste panaudotos teorinės sąvokos buvo apmąstytos dalyvaujant moksliniame projekte „TRANSINTEGRAL“ („Transmedialios komunikacijos modelis žiniasklaidos atsparumui ir visuomenės informaciniam integralumui pasiekti“, projektą finansuoja Lietuvos mokslo taryba, Nr. S-VIS-23-20, 2023–2025).

Literatūros sąrašas

Adegbola, O., Gearhart, S., & Cho, J. (2022). Reporting Bias in Coverage of Iran Protests by Global News Agencies. *The International Journal of Press/Politics*, 27(1), 138–157. <https://doi.org/10.1177/1940161220966948>

Akbari, A., & Gabdulhakov, R. (2019). Platform Surveillance and Resistance in Iran and Rus-

sia: The Case of Telegram. *Surveillance & Society*, 17(1/2), 223–231. <https://doi.org/10.24908/ss.v17i1/2.12928>

Al-Rawi, A. (2022). News loopholing: Telegram news as portable alternative media. *Journal of Computational Social Science*, 5(1), 949–968. <https://doi.org/10.1007/s42001-021-00155-3>

Alitavoli, R. (2020). Framing the news on the Syrian War: A comparative study of antiwar.com and cnn.com editorials. *Media, War & Conflict*, 13(4), 487–505. <https://doi.org/10.1177/1750635219850326>

Allan, S., & Thorsen, E. (2009). *Citizen Journalism: Global Perspectives*. Peter Lang Publishing.

Aronson, J. D. (2018). The utility of user-generated content in human rights investigations. In M. K. Land & J. D. Aronson (Eds.), *New Technologies for Human Rights Law and Practice* (pp. 129–148). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781316838952.006>

Baden, C., & Tenenboim-Weinblatt, K. (2018). The search for common ground in conflict news research: Comparing the coverage of six current conflicts in domestic and international media over time. *Media War & Conflict*, 11(1), 22–45. <https://doi.org/10.1177/1750635217702071>

Banchik, A. V. (2021). Disappearing acts: Content moderation and emergent practices to preserve at-risk human rights–related content. *New Media & Society*, 23(6), 1527–1544. <https://doi.org/10.1177/1461444820912724>

Bednarek, M. (2008). *Emotion Talk across Corpora*. Palgrave Macmillan.

Bednarek, M., & Caple, H. (2012). *News Discourse*. Continuum.

Benkler, Y. (2006). *The Wealth of Networks: How Social Production Transforms Markets and Freedom*. Yale University Press. <https://doi.org/10.12987/9780300127232>

Bitė. (2022, kovo 15). *Internetas karo Ukrainoje metu: „Telegram“ naudojasi 9 kartus daugiau, kelionių programėlės – krito*. <https://www.bite.lt/apie/naujienos/Internetas-karo-Ukrainoje-metu>

Bovet, A., & Grindrod, P. (2022). Organization and evolution of the UK far-right network on Telegram. *Applied Network Science*, 7(1), Article 76. <https://doi.org/10.1007/s41109-022-00513-8>

Bruns, A., & Highfield, T. (2015). Is Habermas on Twitter?: Social media and the public sphere. In A. Bruns, G. Enli, E. Skogerbo, A. O. Larsson, & Ch. Christensen (Eds.), *The Routledge companion to social media and politics* (pp. 56–73). Routledge.

Bykov, I. A., Medvedeva, M. V., & Hradziushka, A. A. (2021). Anonymous communication strategy in Telegram: Toward comparative analysis of Russia and Belarus. In *2021 Communication Strategies in Digital Society Seminar (ComSDS)* (pp. 14–17). IEEE. <https://doi.org/10.1109/ComSDS52473.2021.9422858>

Buckley, N., & Schafer, J. S. (2022). “Censorship-free” platforms: Evaluating content moderation policies and practices of alternative social media. *For(e)Dialogue*, 4(1). <https://doi.org/10.21428/e3990ae6.483f18da>

Carleton, R. N. (2016). Into the unknown: A review and synthesis of contemporary models involving uncertainty. *Journal of Anxiety Disorders*, 39, 30–43. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2016.02.007>

Chadwick, A. (2013). *The Hybrid Media System*. Oxford University Press.

Chadwick, A. (2017). *The hybrid media system: Politics and power*. Oxford University Press.

Conrado, S. P., Neville, K., Woodworth, S., & O’Riordan, S. (2016). Managing social media uncertainty to support the decision making process during Emergencies. *Journal of Decision Systems*, 25(1), 171–181. <https://doi.org/10.1080/12460125.2016.1187396>

Criezis, M. (2020). Online Deceptions: Renegotiating Gender Boundaries on ISIS Telegram. *Perspectives on Terrorism*, 14(1), 67–73. <https://www.jstor.org/stable/26891986>

Curley, C., Siapera, E., & Carthy, J. (2022). Covid-19 Protesters and the Far Right on Telegram: Co-Conspirators or Accidental Bedfellows? *Social Media + Society*, 8(4). <https://doi.org/10.1177/20563051221129187>

Dargahi Nobari, A., Sarraf, M. H. K. M., Neshati, M., & Erfanian Daneshvar, F. (2021). Characteristics of viral messages on Telegram; The world's largest hybrid public and private messenger. *Expert Systems with Applications*, 168, Article 114303. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2020.114303>

Dimitrova, D. V., Kaid, L. L., Williams, A. P., & Trammell, K. D. (2005). War on the Web: The Immediate News Framing of Gulf War II. *Harvard International Journal of Press/Politics*, 10(1), 22–44. <https://doi.org/10.1177/1081180X05275595>

Dwi Astuti, Y., Attaymini, R., & Devi, M. S. R. (2022). Digital Media and War: Social Media as a Propaganda Tool for the Russia-Ukraine Conflict in the Post-truth Era. In R. Kertamukti, Y. Dwi Astuti, M. J. N. Huda, T. Yazid, H. Wai Weng, & N. Muthahari (Eds.), *Proceedings of the Annual International Conference on Social Science and Humanities (AICOSH 2022)* (Vol. 717, pp. 19–27). Atlantis Press. https://doi.org/10.2991/978-2-494069-87-9_4

Eldridge, S. A. (2019). Where Do We Draw the Line? Interlopers, (Ant)agonists, and an Unbounded Journalistic Field. *Media and Communication (Lisboa)*, 7(4), 8–18. <https://doi.org/10.17645/mac.v7i4.2295>

Engelmann, I., Luebke, S. M., & Kessler, S. H. (2021). 'Effects of News Factors on Users' News Attention and Selective Exposure on a News Aggregator Website'. *Journalism Studies*, 22(6), 780–798. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2021.1889395>

Farbman, S. (2023). Telegram, “Milbloggers” and the Russian State. *Survival (London)*, 65(3), 107–128. <https://doi.org/10.1080/00396338.2023.2218703>

Gibson, A. (2019). Free Speech and Safe Spaces: How Moderation Policies Shape Online Discussion Spaces. *Social Media + Society*, 5(1). <https://doi.org/10.1177/2056305119832588>

Giddens, A. (1995). *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. Polity.

Gilboa, E., Jumbert, M. G., Miklian, J., & Robinson, P. (2016). Moving media and conflict studies beyond the cnn effect. *Review of International Studies*, 42(4), 654–672. <https://doi.org/10.1017/S026021051600005X>

Gillespie, T. (2020). Content moderation, AI, and the question of scale. *Big Data & Society*, 7(2). <https://doi.org/10.1177/2053951720943234>

Habermas, J., Bürger, T., & Lawrence, F. (1996). *The Structural Transformation of the Public Sphere. An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. MIT Press.

Hayes, D., & Guardino, M. (2010). Whose views made the news? Media coverage and the march To war in Iraq. *Political Communication*, 27(1), 59–87. <https://doi.org/10.1080/10584600903502615>

Harcup, T. (2005). “I’m Doing this to Change the World”: journalism in alternative and mainstream media. *Journalism Studies*, 6(3), 361–374. <https://doi.org/10.1080/14616700500132016>

Hargreaves, I. (2003). *Journalism*. Oxford University Press.

Hbur, Z. V. (2022). *Bases of informative safety of the state are in the conditions of war*. Baltija Publishing.

Herasimenka, A., Bright, J., Knuutila, A., & Howard, P. N. (2023). Misinformation and professional news on largely unmoderated platforms: the case of telegram. *Journal of Information Technology & Politics*, 20(2), 198–212. <https://doi.org/10.1080/19331681.2022.2076272>

Hermida, A. (2010). TWITTERING THE NEWS: The emergence of ambient journalism. *Journalism Practice*, 4(3), 297–308. <https://doi.org/10.1080/17512781003640703>

Hermida, A., & Young, M. L. (2019). From Peripheral to Integral? A Digital-Born Journalism Not for Profit in a Time of Crises. *Media and Communication (Lisboa)*, 7(4), 92–102. <https://doi.org/10.17645/mac.v7i4.2269>

Hiatt, K. (2016). Open source evidence on trial. *Yale Law Journal Forum*, 125, 323–330. https://yalelawjournal.org/pdf/Hiatt_PDF_xxz3ufoz.pdf

- Holt, K., Ustad Figenschou, T., & Frischlich, L. (2019). Key Dimensions of Alternative News Media. *Digital Journalism*, 7(7), 860–869. <https://doi.org/10.1080/21670811.2019.1625715>
- Horska, K., Dosenko, A., Iukse, G., Yuldasheva, L., & Solomatova, V. (2023). Internet platforms as alternative sources of information during the Russian-Ukrainian war. *Amazonia Investiga*, 12(62), 353–360. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.62.02.36>
- Hoskins, A., & O’Loughlin, B. (2015). Arrested war: The third phase of mediatization. *Information, Communication & Society*, 18(11), 1320–1338. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2015.1068350>
- Ibrahim, M., Wang, B., Xu, M., & Xu, H. (2025). A multidimensional analysis of media framing in the Russia-Ukraine war. *Journal of Computational Social Science*, 8(2), Article 34. <https://doi.org/10.1007/s42001-025-00363-1>
- Jiang, Z. (2024). Mining themes, emotions, and stance in the news coverage of the Russia–Ukraine War from Reuters and Xinhua. *Digital Scholarship in the Humanities*, 39(2), 609–624. <https://doi.org/10.1093/lilc/fqae015>
- Kenix, L. J. (2011). *Alternative and mainstream media the converging spectrum*. Bloomsbury Academic.
- Kenix, L. J. (2015). Commercialism and the Deconstruction of Alternative and Mainstream Media. In Ch. Atton (Ed.), *The Routledge Companion to Alternative and Community Media* (pp. 66–76). Routledge.
- Kperogi, F. A. (2013). News with Views: Postobjectivism and Emergent Alternative Journalistic Practices in America’s Corporate News Media. *The Review of Communication*, 13(1), 48–65. <http://dx.doi.org/10.1080/15358593.2012.752521>
- Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Sage Publications.
- La Morgia, M., Mei, A., Mongardini, A. M., & Wu, J. (2021). *Uncovering the dark side of Telegram: Fakes, clones, scams, and conspiracy movements*. arXiv. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2111.13530>
- Lewandowsky, S., Smillie, L., Garcia, D., Hertwig, R., Weatherall, J., Egidy, S., . . . Leiser, M. (2020). *Technology and Democracy: Understanding the influence of online technologies on political behaviour and decision-making*. Publications Office of the European Union. <https://dx.doi.org/10.2760/709177>
- Lyakhovenko, O. I. (2022). Telegram Channels in the System of Expert and Political Communication in Modern Russia. *Galaktika Media: Žurnal Media Issledovanij*, 4(1), 114–144. <https://doi.org/10.46539/gmd.v4i1.230>
- Lou, C., Tandoc Jr, E. C., Hong, L. X., Pong, X. Y. (Brenda), Lye, W. X. (Rachel), & Sng, N. G. (Trisha). (2021). When Motivations Meet Affordances: News Consumption on Telegram. *Journalism Studies (London, England)*, 22(7), 934–952. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2021.1906299>
- Matias, J. N. (2016, September 22–23). *The civic labor of online moderators* [Paper presentation]. Internet, Policy, and Politics Conference (IPP 2016: The Platform Society), University of Oxford, UK. https://blogs.oii.ox.ac.uk/ipp-conference/sites/ipp/files/documents/JNM-The_Civic_Labor_of_Online_Moderators__Internet_Politics_Policy_.pdf
- Merrin, W. (2019). *Digital War: A Critical Introduction*. Routledge.
- Nazaruk, T. (2022). Subscribe and Follow. Telegram and Responsive Archiving the War in Ukraine. *Sociologica*, 16(2), 217–226. <https://doi.org/10.6092/issn.1971-8853/15339>
- Neuendorf, K. A. (2017). *The content analysis guidebook*. Sage Publications.
- Nygren, G., Glowacki, M., Hök, J., Kiria, I., Orlova, D., & Taradai, D. (2018). Journalism in the crossfire: Media coverage of the war in Ukraine in 2014. *Journalism Studies*, 19(7), 1059–1078. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2016.1251332>
- Oleinik, A. (2024). Telegram channels covering Russia’s invasion of Ukraine: a comparative analysis.

sis of large multilingual corpora. *Journal of Computational Social Science*, 7(1), 361–384. <https://doi.org/10.1007/s42001-023-00240-9>

Pantti, M. (2010). The Value of Emotion: An Examination of Television Journalists' Notions on Emotionality. *European Journal of Communication*, 25(2), 168–181. <https://doi.org/10.1177/0267323110363653>

Pantti, M. (2019). The personalisation of conflict reporting: Visual coverage of the Ukraine crisis on twitter. *Digital Journalism*, 7(1), 124–145. <https://doi.org/10.1080/21670811.2017.1399807>

Peat, D. F. (2007). From certainty to uncertainty: Thought, theory and action in a postmodern world. *Futures*, 39(8), 920–929. <https://doi.org/10.1016/j.futures.2007.03.007>

Peeters, S., & Willaert, T. (2022). Telegram and Digital Methods: Mapping Networked Conspiracy Theories Through Platform Affordances. *M/C Journal*, 25(1). <https://doi.org/10.5204/mcj.2878>

Piko, B. F. (2002). Socio-cultural stress in modern societies and the myth of anxiety in Eastern Europe. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, 29(3), 275–280. <https://doi.org/10.1023/A:1015199727651>

Prokopenko, O. (2022). Some aspects of the state information policy of the modern state: definitions of the future. *Futurity Economics & Law*, 2(4), 95–107. <https://doi.org/10.57125/FEL.2022.12.25.08>

Ptaszek, G., Yuskiv, B., & Khomych, S. (2024). War on frames: Text mining of conflict in Russian and Ukrainian news agency coverage on Telegram during the Russian invasion of Ukraine in 2022. *Media, War & Conflict*, 17(1), 41–61. <https://doi.org/10.1177/17506352231166327>

Rauch, J. (2016). Are There Still Alternatives? Relationships Between Alternative Media and Mainstream Media in a Converged Environment. *Sociology Compass*, 10(9), 756–767. <https://doi.org/10.1111/soc4.12403>

Rogers, R. (2020). Deplatforming: Following extreme Internet celebrities to Telegram and alternative social media. *European Journal of Communication*, 35(3), 213–229. <https://doi.org/10.1177/0267323120922066>

Robinson, C. (2020). Mainstream media. In D. L. Merskin (Ed.), *The SAGE international encyclopedia of mass media and society* (Vol. 5, pp. 994–995). SAGE Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781483375519.n385>

Roman, N., Wanta, W., & Buniak, I. (2017). Information wars: Eastern Ukraine military conflict coverage in the Russian, Ukrainian and U.S. newscasts. *International Communication Gazette*, 79(4), 357–378. <https://doi.org/10.1177/1748048516682138>

Scheffler, T., Solopova, V., & Popa-Wyatt, M. (2021). The Telegram Chronicles of Online Harm. *Journal of Open Humanities Data*, 7, Article 8. <https://doi.org/10.5334/johd.31>

Schmid, S., Hartwig, K., Cieslinski, R., & Reuter, C. (2024). Digital Resilience in Dealing with Misinformation on Social Media during COVID-19. *Information Systems Frontiers*, 26(2), 477–499. <https://doi.org/10.1007/s10796-022-10347-5>

Schulze, H., Hohner, J., Greipl, S., Girgnhuber, M., Desta, I., & Rieger, D. (2022). Far-right conspiracy groups on fringe platforms: a longitudinal analysis of radicalization dynamics on Telegram. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 28(4), 1103–1126. <https://doi.org/10.1177/13548565221104977>

Seib, P. (2004). *Beyond the Front Lines: How the News Media Cover a World Shaped by War*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-1-4039-7382-5>

Shehabat, A., Mitew, T., & Alzoubi, Y. (2017). Encrypted Jihad: Investigating the Role of Telegram App in Lone Wolf Attacks in the West. *Journal of Strategic Security*, 10(3), 27–53. <http://doi.org/10.5038/1944-0472.10.3.1604>

Simon, M., Welbers, K., Kroon, A. C., & Trilling, D. (2023). Linked in the dark: A network appro-

ach to understanding information flows within the Dutch Telegramsphere. *Information, Communication & Society*, 26(15), 3054–3078. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2022.2133549>

Singh, S. (2025). *Telegram Users Statistics (2025) – 1 Billion Users* [Global Data]. <https://www.demandsage.com/telegram-statistics/>

Slobozhan, I., Brik, T., & Sharma, R. (2023). Differentiable characteristics of Telegram mediums during protests in Belarus 2020. *Social Network Analysis and Mining*, 13(1), Article 19. <https://doi.org/10.1007/s13278-022-01002-7>

Spence, R., Bifulco, A., Bradbury, P., Martellozzo, E., & DeMarco, J. (2023). The psychological impacts of content moderation on content moderators: A qualitative study. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 17(4), Article 8. <https://doi.org/10.5817/CP2023-4-8>

Starr, P. (2020). The Flooded Zone: How We Became More Vulnerable to Disinformation in the Digital Era. In W. L. Bennett & S. Livingston (Eds.), *The Disinformation Age: Politics, Technology, and Disruptive Communication in the United States* (pp. 67–92). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108914628.003>

Steblyna, N. O. (2024). Digital media environment in wartime. Russian invasion coverage in Ukrainian professional and amateur news media. *Horyzonty Polityki*, 15(51), 99–119. <https://doi.org/10.35765/hp.2484>

Steiger, M., Bharucha, T. J., Venkatagiri, S., Riedl, M. J., & Lease, M. (2021). The psychological well-being of content moderators: the emotional labor of commercial moderation and avenues for improving support. In *Proceedings of the 2021 CHI conference on human factors in computing systems* (pp. 1–14). Association for Computing Machinery. <https://doi.org/10.1145/3411764.3445092>

Steppat, D., Castro, L., & Esser, F. (2023). What News Users Perceive as ‘Alternative Media’ Varies between Countries: How Media Fragmentation and Polarization Matter. *Digital Journalism*, 11(5), 741–761. <https://doi.org/10.1080/21670811.2021.1939747>

Urman, A., Ho, J. C., & Katz, S. (2020). *No Central Stage: Telegram-based activity during the 2019 protests in Hong Kong*. SocArXiv. <https://doi.org/10.31235/osf.io/ueds4>

Urman, A., Ho, J. C., Katz, S., & Park, C. S. (2021). Analyzing protest mobilization on Telegram: The case of 2019 Anti-Extradition Bill movement in Hong Kong. *PloS One*, 16(10), Article e0256675. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0256675>

Veglis, A. (2014). Moderation Techniques for Social Media Content. In G. Meiselwitz (Ed.), *Social Computing and Social Media (SCSM 2014)* (pp. 137–148). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-07632-4_13

Venâncio, O. R., Ferreira, C. H., Almeida, J. M., & da Silva, A. P. C. (2024). Unraveling User Coordination on Telegram: A Comprehensive Analysis of Political Mobilization during the 2022 Brazilian Presidential Election. *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*, 18, 1545–1556.

Vosoughi, S., Roy, D., & Aral, S. (2018). The spread of true and false news online. *Science*, 359(6380), 1146–1151. <https://doi.org/10.1126/science.aap9559>

Walther, S., & McCoy, A. (2021). US Extremism on Telegram: Fueling Disinformation, Conspiracy Theories, and Accelerationism. *Perspectives on Terrorism*, 15(2), 100–124. <https://www.jstor.org/stable/27007298>

Weick, K. E. (1995). *Sensemaking in organizations*. Sage. <https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/sense-making-in-organizations/book4988>

Wijermars, M. (2022). Selling internet control: the framing of the Russian ban of messaging app Telegram. *Information, Communication & Society*, 25(15), 2190–2206. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2021.1933562>

Wijermars, M., & Lokot, T. (2022). Is Telegram a “harbinger of freedom”? The performance, practices, and perception of platforms as political actors in authoritarian states. *Post-Soviet Affairs*, 38(1–2), 125–145. <https://doi.org/10.1080/1060586X.2022.2030645>

Wolfsfeld, G. (2004). *Media and the path to peace*. Cambridge University Press.

Zannettou, S., Caulfield, T., De Cristofaro, E., Kourtellis, N., Leontiadis, I., Sirivianos, M., Stringhini, G., & Blackburn, J. (2017). *The Web Centipede: Understanding How Web Communities Influence Each Other Through the Lens of Mainstream and Alternative News Sources*. arXiv. <https://doi.org/10.48550/arXiv.1705.06947>

Zeng, J., & Schäfer, M. S. (2021). Conceptualizing “Dark Platforms”. Covid-19-Related Conspiracy Theories on 8kun and Gab. *Digital Journalism*, 9(9), 1321–1343. <https://doi.org/10.1080/21670811.2021.1938165>

Zhong, W., Bailard, C., Broniatowski, D., & Tromble, R. (2024). Proud Boys on Telegram. *Journal of Quantitative Description: Digital Media*, 4, 1–47. <https://doi.org/10.51685/jqd.2024.003>

Zimbardo, P. G., & Boyd, J. N. (2014). Putting Time in Perspective: A Valid, Reliable Individual-Differences Metric. In M. Stolarski, N. Fieulaine, & W. van Beek (Eds.), *Time Perspective Theory: Review, Research and Application* (pp. 17–55). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-07368-2_2